

CARTULARI DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

L'INSTITUT visita

**El Castell de TAMARIT i
Els MUNTS - Altafulla**

AQUESTA PUBLICACIÓ ES DISTRIBUEIX A TOTS ELS CENTRES OFICIALS I CULTURALS DEL NOSTRE PAÍS I A L'ESTRANGER

RELACIÓ DELS CASALS CATALANS QUE REBEN EL CARTULARI DE L'INSTITUT

DINS L'ESTAT ESPANYOL:

Llar Catalana de La Coruña. - A Coruña
Centre Català de Córdoba. - Córdoba
Casal de Catalunya a Guipuskoa. - Donostia
Cercle Català d'Araba. - Gazteiz
Casa Catalana de Las Palmas. - Las Palmas de Gran Canaria
Cercle Català de Madrid. - Madrid
Casal Català de Menorca. - Maó
Casa Catalana de Mallorca. - Palma de Mallorca
Casal Català de Navarra. - Pamplona
Casa Catalana de Saragossa. - Zaragoza

A L'ESTRANGER:

ALEMANYA

Associació Catalana d'Essen Essen - Borbeck.
Casal Català d'Hannover, e.V. Hidesheim.
Centre Cultural Català de Colònia, e.V. Köln.
Deutscher Katalanistenverband Münster in Westfalen.

ANDORRA

Centre de la Cultura Catalana del Principat d'Andorra, Andorra la Vella.

ARGENTINA

Casal Català de Bahía Blanca, Bahía Blanca.
Associació Catalana de Socors Mutus "Montepio de Montserrat", Buenos Aires.
Associació Civil Grup d'Empresaris Catalans de l'Argentina (GREC), Buenos Aires.
Casal de Catalunya de Buenos Aires, Buenos Aires.
Les Quatre Barres, Buenos Aires.
Casal Català de Córdoba, Córdoba.
Casal dels Països Catalans de La Plata, La Plata.
Centre Català de Mendoza, Mendoza.
Mutual Catalana Germanor, Mendoza.
Casal de Catalunya de Paraná, Paraná, Entre Rios.
Agrupació Catalana de Pergamino, Pergamino.
Centre Català de Rosario, Rosario.
Casa Catalana de Bariloche, San Carlos de Bariloche.
Centre Català de Venado Tuerto, Venado Tuerto, Santa Fe.

AUSTRÀLIA

Radiodifusió Catalana East Brighton, Victoria.

AUSTRIA

Casal Català de Viena, Viena.
Casal Català de New South Wales Bexley, New South Wales.

BÈLGICA

Casal Català de Brussel·les, Bruxelles. Centre Josep Carner - Amics de la Cultura Catalana, Bruxelles.

BRASIL

Catalònia - Grup de Catalans de Sao Paulo São Paulo - SP.
Instituto Brasileiro de Filosofia e Ciência Raimundo Lúlio (Ramon Llull) São Paulo - SP.

CANADÀ

Casal Cultural Muntaner Montmagny, Quebec.

Casal dels Països Catalans de Toronto, Toronto, Ontario.
Casal Català de Vancouver Vancouver, BC

COLÒMBIA

Casal Català d'Antiòquia, Emvigado.
Camunitat Catalana de Colòmbia, Santa Fe de Bogotá, DC.

COSTA RICA

Casal Català de Costa Rica, San José.

CUBA

Societat de Beneficència de Naturals de Catalunya, La Habana.

DINAMARCA

Casal Català de Copenhaguen, Copenhaguen.

EL SALVADOR

Casal Català de El Salvador, San Salvador.

EQUADOR

Casal Català de Guayaquil, Guayaquil.
Asociación Catalana Ecuatoriana de Negocios (ACEN), Quito.
Casal Català de Quito, Quito.

ESTATS UNITS

Fundació Paulí Bellet, Bethesda, MD.
Casal dels Catalans de Califòrnia, El Segundo CA.
North American Catalan Society, Inc Nashville TN.
Casal Català del Nord de Califòrnia Oakland, CA.
Casal del Catalan d'Utah, Salt Lake City, Utah.
American Institute for Catalan Studies Spring TX.

FRANÇA

Aire Nou de Bao, Bao.
Cercle Català de Marsella, Marseille.
Casal Català de Grenoble, Grenoble.
Casal de Catalunya de Paris, Paris.
Centre Cultural Català de Perpinyà, Perpinyà.
Amical dels Catalans d'Alsàcia, Stransbourg.
Casal Català de Tolosa de Llenguadoc, Toulouse.

GUATEMALA

Casal Català de Guatemala, Guatemala, CA.

GUINEA EQUATORIAL

Casal Català de Guinea Equatorial, Bata.

HONDURAS

Associació Catalana d'Hondures, San Pedro de Sula.

IRLANDA

Irish Catalan Society, Dublin.

ITÀLIA

Associació Catalana a Roma, Roma.

JAPÓ

Centre Català de Kansai, Osaka.

LUXEMBURG

Centre Català de Luxemburg, Luxembourg.

MÈXIC

Centre Català de Guadalajara, Guadalajara, Jalisco.
Casal Català de la Península del Yucatán, A.C. Mérida, YU.
Club de Empresaris Catalanes en Mèxic, México D.F.
Orfeó Català de Mèxic, A.C. México D.F.
Casal Català de Puebla, A.C. Puebla.
Casal Virolai, A.C. Querétaro, QRT.

PARAGUAI

Centre Català d'Asunción, Asunción.

PAÏSOS BAIXOS

Casal Català dels Països Baixos, Oousterhout NB.

PERÚ

Casal Catalunya del Perú, Lima.

PUERTO RICO

Casal Català de Puerto Rico, San Juan de Puerto Rico.

REGNE UNIT

Agrupació Nacionalista Catalana de la Gran Bretanya, Bournemouth.

REPÚBLICA DOMINICANA

Casal Català de Santo Domingo, Santo Domingo.

SUÏSSA

Casa Nostra de Basilea, Birsfelden.
Cercle Català de Winterthur-Schaffhausen, Brütten.
Amics Catalans de Berna, Köniz.
Centre Català de Lausane, Lausanne.
Casa Nostra de Suïssa, Wallisellen.
Casa Nostra Baden - Wettingen / Grup Montseny Wettingen.
Casa Nostra de Zürich, Zürich.

URUGUAI

Associació d'Empresaris d'Ascendència Catalana a l'Uruguai (ASEACU), Montevideo.
Casal Català de Montevideo, Montevideo.

VENEÇUELA

Centre Català de Caracas, Caracas.
Associació Nova Catalunya de Joan Orpí Puerto de la Cruz, Anzoátegui.

XILE

Agrupació d'Empresaris d'Ascendència Catalana (AEAC), Santiago de Xile.
Centre Català de Santiago de Xile, Santiago de Xile.
Federació d'Entitats Empresarials d'Ascendència Catalana d'America, Santiago de Xile.
Centre Català Viña del Mar, Viña del Mar.

XINA

Catalan Association of China, Hong Kong.

Asesoría Fiscal, Contable y Seguros Generales

José María Manubens Guillamón

Calle Camí Real, 389 2º
08301 Mataró (Barcelona)
Teléfono 93-796-48-36

e-mail jmmanubens@hotmail.com

Edita:
l'Institut d'Estudis Històrics
Medievals de Catalunya

Direcció:
Jaume Bertomeu

Cap de Redacció:
Lluís Goberna

**Coordinació i
Disseny:**
Lluïsa Goberna

Webmasters:

Lluís Teruel

David Ballesteros

Consell de Redacció Col·laboradors:

Bartomeu Bioque
Maribel Gallèn
Àngel Gordon
Mònica Miró
Francesc Panyella
Mª Lluïsa Pujol
Jordi Rabionet
Joana Tarín

Corrector:

Joan Anton Font

Redacció i Administració:

Av. Paral·lel, 98, esc.B entre.2a.
08015 BARCELONA
Tels. 93 442 78 88
93 325 77 91
Fax 93 441 97 01

E-mail:

institut@cartulari.com
www.cartulari.com

Capçalera:

Copy-Art-Institut.

Impressió:

GAM Serveis Reprogràfics.

Dipòsit Legal: B-51863-01

Els articles signats són de la sola responsabilitat de l'autor i l'equip del Cartulari no necessàriament ha d'estar d'acord amb el contingut dels mateixos.

Benvolguts amics

Tal com veureu a la secció Informa hem iniciat aquest exercici amb força marxa i tenim previstes ja diferents activitats per a la propera tardor. Coincidint que aquest any es commemora el **800 Aniversari del naixement del rei Jaume I**, l'Institut es vol adherir a aquesta celebració i us avancem el programa del proper octubre on s'impartiran, a la **Biblioteca Pública Arús**, un cicle de conferències-col·loquis sobre el tema de **Jaume I**, amb diferents visions de la seva vida i fets.

També està previst fer alguna visita guiada, encara que no és segur, (depèn del calendari) que tingui relació amb les gestes del rei. I per últim, al desembre, en el proper CARTULARI sortiran publicats diversos reportatges sobre aquest emblemàtic rei que va ser una peça fonamental en el desenvolupament de la nostra història.

Tornant a l'actual CARTULARI que us presentem, veureu un extens repertori d'articles i reportatges força interessants, on us parlem, com és la nostra línia, d'història, (fent-nos ressò de la commemoració dels 200 anys del començament de la guerra d'Independència), de diversos actes i activitats culturals, de viatges... en fi, un ventall molt ampli de temes que estem segurs que trobareu força atractius pel seu format i el seu contingut.

Seguim rebent notícies de diversos Casals, cosa que ens satisfà moltíssim.

Periòdicament rebem la revista-butlletí **TOT CERCLE**, del **Cercle Català de Madrid**, on es recullen les molt diverses activitats que es desenvolupen en el centre.

També rebem cada mes el noticiari del **Cercle Català de Marsella**, amb un contingut de notícies i articles força interessants.

De **Costa Rica**, ens arriben també notícies del **Casal Català**, a través del seu butlletí **NOSTRA VEU**, en el número de gener-febren del qual inclouen la notícia que el CARTULARI va publicar en el n^o anterior sobre la visita de dos membres de l'Institut al **Casal de Costa Rica**.

I per últim vàrem rebre una carta el passat gener, de la "**Asociación Catalana de Socorros Mutuos "Montepio de Montserrat"**", als quals agraïm molt el seu suport i l'interès envers la nostra revista.

Ens agrada pensar que la nostra revista arriba a tots els **Casals Catalans d'arreu del món**. Aquest és el nostre objectiu de cada semestre. En cas que degut a contrarietats no sigui així, ens agradaria que ens ho féssiu saber a través del correu.

Esperem tornar-nos a trobar la propera tardor en què iniciarem com hem avançat les noves activitats i posteriorment, al desembre, als voltants de Nadal, en què us presentarem el CARTULARI n° 19, que esperem fer amb les mateixes forces i dedicació. Però no volem acomiadar-nos sense recordar i expressar la nostra adhesió a la causa del **Tibet** i als drets humans, i esperem que aviat s'arribi a un acord amb el qual imperi **la justícia i la pau**.

Us desitgem com sempre un bon estiu.

Jaume Bertomeu i Julià

INSTITUT D'ESTUDIS HISTÒRICS MIEVEALS DE CATALUNYA

Aquest CARTULARI és el portaveu de l'Institut, de publicació semestral. És una entitat convenientment legalitzada i domiciliada al Cap i Casal de Catalunya, i que té per finalitat aplegar als afeccionats a la història medieval de Catalunya i altres activitats del nostre País.

Amb el suport de:
Generalitat de Catalunya - Departament de Cultura

CARTULARI

DE LA CATALUNYA COMTAL

PORTAVEU DE L'INSTITUT D'ESTUDIS
HISTÒRICS MEDIEVALS DE CATALUNYA

ANY XXI - SEGONA ÈPOCA
SEMESTRAL - NÚMERO 18

Guerra d'independència.....8

Enguany es commemora el bicentenari de la Guerra de la Independència, també coneguda com "La Guerra del Francès", que va durar sis anys, del 1808 al 1814.

Tot un poble, o millor dit, tot un país, va lluitar amb valentia i coratge contra les tropes napoleòniques.

Violant, l'última Reina Catalana de Provença.....12

Violant d'Aragó, nascuda el 1381 a Barcelona, morí el 1442. Durant 42 anys governà la Provença i a partir del 1417, en què morí el seu marit, tingué pràcticament tot el poder a les seves mans. Violant era la filla gran del rei catalano-aragonès Joan I el Caçador i de la segona muller d'aquest, Violant de Bar.

Vila closa Medieval de Tamarit.....16

El passat dia 8 de Març l'Institut d'Estudis Històrics Medievals de Catalunya organitzà una nova descoberta cultural. Aquest cop l'Institut ens va sorprendre amb unes interessants visites a la Vila romana dels Munts (Altafulla) i a la Vila Closa de Tamarit.

Portada	1
Castell de Tamarit.	
Casals Catalans	2
Relació dels Casals d'arreu del món.	
Editorial	3
Redacció i administració.	
Informa	5
Les nostres activitats.	
Sopar Nadalenc i de Germanor	6
Presentació CARTULARI 17.	
Josep Maria Queraltó rep	22
El títol d'Acadèmic de l'Institut a l'Acadèmia de Cine.	
Acte d'Imposició a Cavallers i Madones ..	24
de l'Estament a l'Hotel Arts Barcelona.	
Joies Medievals	30
Procés de realització d'un quasi-original.	
Visita Sant Benet de Bages	34
Una nova vista al Monestir de St Benet.	
Notícies	45

Foto portada de:
Lluïsa Goberna

Història d'un Petit Tren.....26

A finals del segle XIX, el ferrocarril, en forma de petits trens i mercès a la iniciativa d'empresaris catalans es va expandir per les nostres terres, millorant i accelerant notablement el transport de mercaderies i passatgers.

De les Índies al Nou Món.....38

La història està plena d'errors, però d'ells s'aprèn molt. Colom va confondre les Índies amb un lloc diferent que després va anomenar Nou Món. A diferència de Cristófol Colom, jo sabia on anava quan vaig fer el viatge arreu dels Estats Units. La boda de la filla d'una amiga meva a Arizona va ser l'excusa per llançar-me a aquesta aventura.

Informa

21 de desembre 2007

Sopar **Nadalenc** i de **Germanor** a "**CASANOVA HOTEL**", amb el tradicional sorteig de regals i quadres dels membres de la **Unió d'Artistes** i posterior presentació i lliurament del **CARTULARI 17**.

8 de març 2008

L'Institut visita la **Vila Closo Medieval** de **Tamarit** i el **Castell de Tamarit** i posteriorment **Els Munts**, les restes d'una vila romana del segle II dC..

3 d'abril 2008

Conferència del senyor en **Rafael Portell** (*heraldista i escriptor*) a la **Biblioteca Pública Arús**, de **Barcelona**, amb el títol "**NOBLESA I HERÀLDICA DE CATALUNYA**".

8 d'abril 2008

Conferència del senyor en **Joan Ventura**, (*escriptor*) a la **Biblioteca Pública Arús**, amb el títol "**ELS HICSES A L'ANTIC EGIPTO: una invasió qüestionable**".

17 d'abril 2008

Conferència del senyor en **Bartomeu Bioque**, (*periodista i escriptor*) a la **Biblioteca Pública Arús**, amb el títol "**LA MUJER EN EL CICLO ARTÚRICO**".

4 d'abril 2008

Conferència del senyor en **Àngel Gordon**, (*Professor de Control Mental*) a la **Biblioteca Pública Arús**, amb el títol "**MÍSTICA A L'ÍNDIA - NEPAL I TIBET**".

26 d'abril 2008

Acte de l'**Estament d'Imposició de Condecoracions a Cavallers i Llaços a Madones**, Còctel, Sopar i Ball de Gala a l'**Hotel Arts Barcelona**.

31 de maig 2008

L'Institut visita, per segona vegada, el **Monestir de Sant Benet de Bages**, que després d'una acurada reforma, s'ha convertit en un centre d'investigació, cultural i lleure anomenat **MÓN SANT BENET**.

Llançament de la Novela Històrica de Pedro García Martín

El Químico de los Lumière

Acompanyat pel **DVD** documental;

"Cazadores de imágenes
en la Belle Époque"

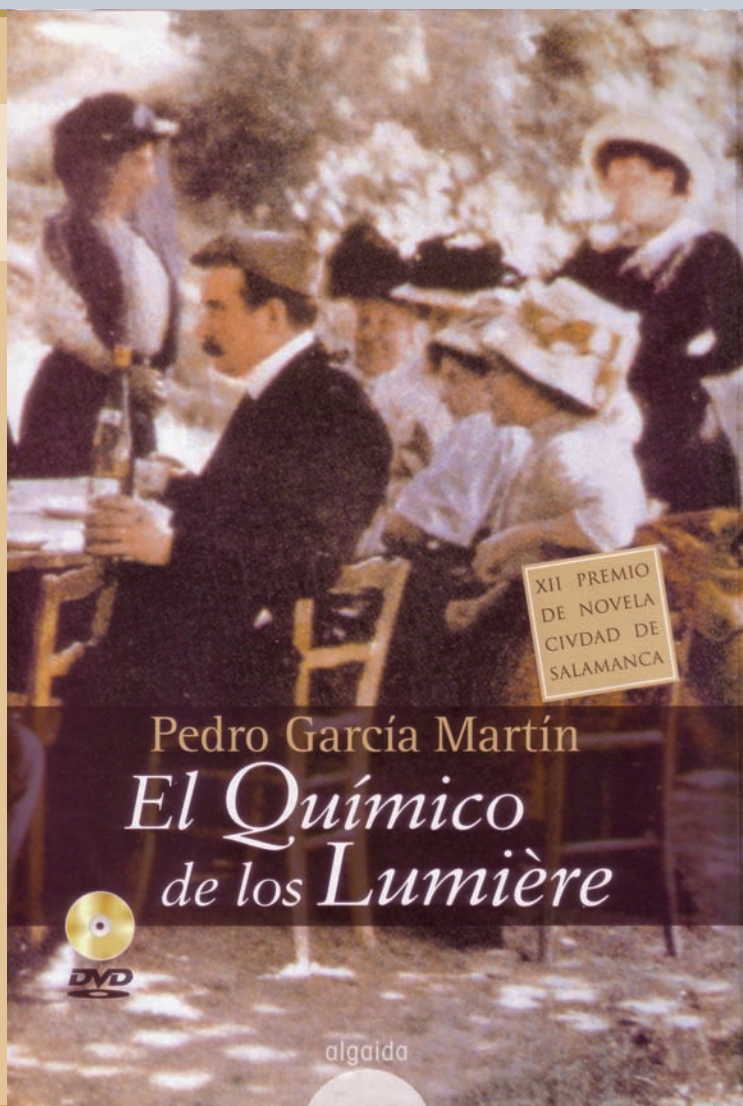
Realitzat per:

Jordi S. Bonet,

M^a. Lluïsa Pujol i

Josep M^a. Queraltó.

Ja a la venda - Ediciones Algaida

SOPAR DE GERMANOR

Aquests sopars tenen molta cultura gastronòmica ja que, de mica en mica, anem coneixent tots els bons Hotels – Restaurants de la nostra ciutat. El CASANOVA HOTEL va ésser un altre bon descobriment. Vàrem gaudir d'un excel·lent sopar i la tradicional copa de benvinguda.

A continuació, com de costum, es va fer el tradicional i festiu **SORTEIG DE REGALS** que deixen contents a uns i menys contents a altres, però sempre dintre d'una general comprensió. La prova és que érem prop de 60 persones en un ambient excel·lent.

Per Lluís Goberna

La felicitació per a les properes **Festes Nadalenques** (era el dia 21 de desembre) i per un any **2008** ple de bones noves (que bona falta fa), també va ser motiu per aplaudir i brindar.

Presentació del

CARTULARI n° 17

Ens agrada molt rebre contestació dels **Casals Catalans** d'arreu del món als quals enviem el **CARTULARI**. Aquesta vegada la vàrem rebre del **CERCLE CATALÀ DE MARSELLA**; el seu President, el senyor **Francesc Panyella**, va tenir la gentilesa d'explicar-nos, entre d'altres coses, la història i la relació que en una època passada van tenir en comú **Catalunya** i la **Provença**.

Com de costum i quasi sense adonar-nos-en, ja que l'alegria i el cava feien que no miréssim el rellotge, arribàrem a la matinada i donàrem la festa per acabada.

Guerra d'INDEPENDÈNCIA

Afusallaments del 3 de maig. (Goya)

Enguany es commemora el bicentenari de la Guerra de la Independència, també coneguda com "La Guerra del Francès", que va durar sis anys, del 1808 al 1814

Tot un poble, o millor dit, tot un país, va lluitar amb valentia i coratge contra les tropes napoleòniques, que ja havien envaït part d'Europa.

Per Joana Tarín

El 19 de Febrer de 1808, les tropes franceses van penetrar a Catalunya per tal d'efectuar una suposada ocupació de Portugal, i van prendre possessió militar de Barcelona i de les fortaleses de Montjuïc i Ciutadella.

Napoleó aconseguí la renúncia al tron de Carles IV i Ferran VII, a la vegada que retenia tota la família reial a Baiona. Aquesta fou l'espurna que provocà l'aixecament de les classes populars madrilenyes contra els francesos i que s'anà estenent per tot el territori de la monarquia. Fou el 2 de maig de 1808.

A Catalunya el moviment anti-francès es produí el 15 de juny de 1808; s'inicià a Lleida i es van anar organitzant juntes de resistències a diferents poblacions.

Ferran VII (Goya)

Napoleó Bonaparte al Gran Sant Bernat, obra de Jacques Louis David, que es troba al Museu de Versalles

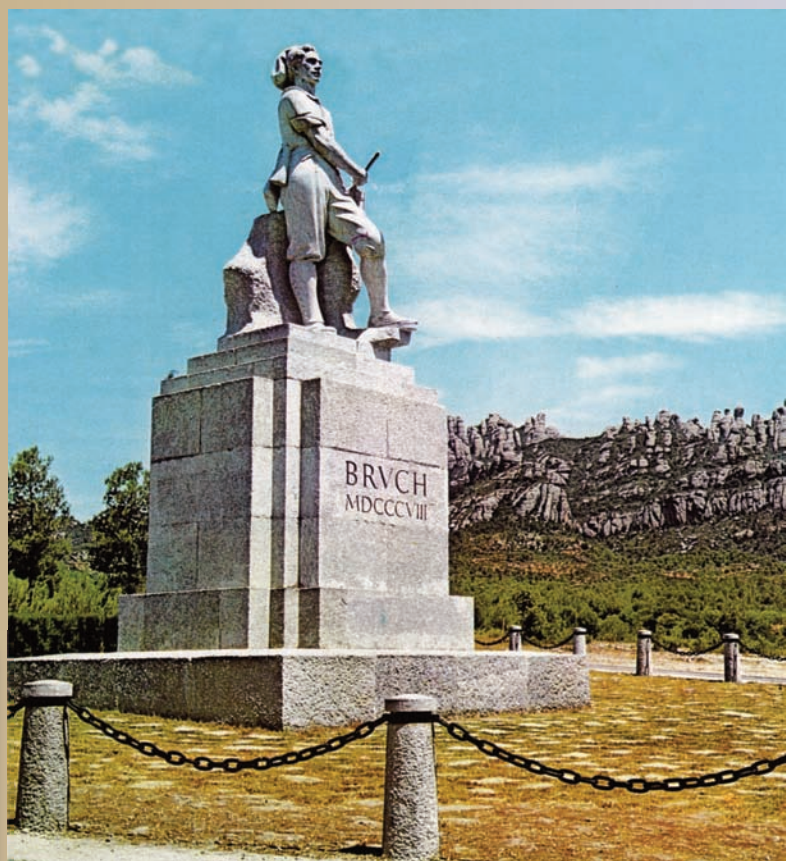

Formen part de la història moltes gestes protagonitzades per gent anònima que participà (amb totes les seves forces) en la defensa del seu poble.

L'aixecament del poble de **Madrid**, on la gent es va llençar al carrer. **La figura del Timbaler del Bruc**, aquell noi que va fer recular l'exèrcit francès fent redoblar el seu timbal.

Els setges de **Saragossa**, on una dona, **Agustina Zaragoza Doménech**, coneguda popularment com **Agustina d'Aragó**, es va posar a disparar el canó en veure caure mort a l'artiller.

El terrible setge a **Girona** durà gairebé vuit mesos i li va valer el títol d'immortal, amb el **General Álvarez de Castro** i la gloriosa "**Companyia de dones de Santa Bàrbara**" que tenien cura dels ferits i d'aconseguir aliments per als defensors.

El Timbaler del Bruc. Escultura, obra d'en Frederic Marès

Les heroïnes, "Companyia de Santa Barbara" en la defensa de Girona

DON MARIANO ALVAREZ DE CASTRO,

Lopez, Gonzalez del Pino, Troncoso de Lira, y Sotomayor, Exc. Caballero del hábito de Santiago, Brigadier de los Reales Ejércitos, Capitan de Reales Guardias de Infanteria Española, Gobernador Militar y Político Interino de esta Plaza y sus Fuertes, Subdelegado de Rentas Reales, Comandante General de la Vanguardia del Ejército de Cataluña y Tropas del Ampurdán, y Presidente de la Junta de Gobierno, unida con la de Figueras.

Gerundenses, los enemigos propalan querer por tercera vez probar vuestros esfuerzos; propalan ademas tener ganada esta Ciudad por traicion; pero yo que conozco por experiencia vuestro patriotismo, vuestro valor, y la fidelidad que teneis á Fernando VII, estoy sin el menor recelo, asegurado que me acompañais en la resolucion firme que tengo hecha de defender la Plaza hasta perder la ultima gota de mi sangre: Si Gerundenses, toda la Nacion esta prendada de vuestros procederes, y yo el mas feliz de estar entre vosotros; sin embargo, para atajar cualquiera maquinación que pudiera haber intentado el enemigo con introducir en la Plaza algun perverso; para el caso de presentarse los enemigos al frente de ella, impongo pena de la vida executada inmediatamente á cualquiera persona, sea de la clase, grado, ó condicion que fuere, que tuviese la vileza de proferir la voz de rendicion, ó capitulacion.

Gerona 1.º de Abril de 1809

Mariano Alvarez

Por disposicion de su Señoría
Dr. Don Andres Cavallero

Retrat del General
Álvarez de Castro

Ban (literal) del General Álvarez de Castro al poble de Girona, l'1 d'abril de 1809

Citarem també els **"Màrtirs de la Pàtria"**. El dia 3 de juny de 1808 foren ajusticiats **Mossèn Joaquim Pou, el clergue Joan Gallifa, Josep Navarro, Joan Massana i Salvador Aulet**, per ser caps d'una conspiració popular contra les tropes invasores.

El mateix dia, en **Ramon Mas, Julià Portet i Pere Lastortas**, van intentar lliurar-los fent tocar a sometent la **campana "Antònia" de la Catedral**. Alertats els francesos, van escorcollar i regirar durant 3 dies la Catedral fins trobar-los amagats dins l'orgue. **Foren condemnats a mort i executats el 27 de juny. Les despulles de tots ells reposen en una capella del claustre de la Catedral de Barcelona.**

Tomba del General
Álvarez de Castro

Les tropes franceses van romandre a **Barcelona** fins al 28 de maig de 1814.

Malgrat tot això, aquesta guerra i els fets heroics que van tenir lloc, foren els inspiradors de grans obres en tots els camps de la cultura. En el de la literatura, s'han escrit gran quantitat de llibres, històrics, bibliogràfics, novel·les, etc. Els **"Episodios Nacionales"** de **Benito Pérez Galdós** en són una mostra.

*Monument i placa commemorativa dedicats als màrtirs,
devant la porta d'accés al
claustre de la Catedral de Barcelona.*

EL P. JUAN GALLIFA: EL DR. JOAQUIN POU:
D. JUAN MASSANA: D. SALVADOR AULET:
D. JOSE NAVARRO: D. PEDRO LASTORTAS:
D. JULIAN PORTET Y D. RAMON MAS

SACRIFICARON SU VIDA
POR DIOS, POR LA PATRIA Y POR EL REY
LA CIUDAD AGRADECIDA
ENALTECE AQUI PERPETUAMENTE
SU MEMORIA
MCMXXIX

En la poesia podem trobar
el poema de Bernardo López García:...

*Oigo patria tu aflicción
y escucho el triste concierto
que forman tocando a muerto
la campana y el cañón..."*

El gran día de Girona, 19 de setembre de 1809. (Álvarez Dumont)

o aquell altre referent a la Batalla del Bruc...

*"Es una marevella
de veure als somatens,
quan més los atormenten
sempre són més valents..."*

En la pintura, quadres com el famós **"Afusellaments del 3 de Maig"** d'en **Goya**, on els rostres dels personatges mostren tot l'horror que una guerra pot provocar.

El coratge i la lluita fins a la desesperació és ben manifesta en **"El gran dia de Girona"** del pintor **Álvarez Dumont**, o **"La Rendició de Bailèn"** quadre on es representa la derrota que va patir l'exèrcit francès i que va deixar sorpresa Europa.

En la música, va ser font de nombroses composicions i marxes militars; cal destacar entre d'altres **"Los Sitios de Zaragoza"** del mestre **Cristóbal Oudrid Segura**.

En cinema, s'han produït moltes pel·lícules sobre aquests fets i fins i tot sèries de tv.

Va ser una trista etapa de la nostra història.

Sia aquest escrit per honorar la memòria i retre homenatge a tots els herois i gents anònimes que van lluitar i morir en defensa de la llibertat. ☐

Bibliografia: Dolça Catalunya.- Història Universal Gallach.- Curiosidades y leyendas de Barcelona

Rendició de Bailèn,
23 de juliol de 1808.
(J. Casado del Alisal.
Museu del Prado)

Violant d'Aragó, nascuda el 1381 a Barcelona, morí el 1442. Durant 42 anys governà la Provença i a partir del 1417, en què morí el seu marit, tingué pràcticament tot el poder a les seves mans. Violant era la filla gran del rei catalano-aragonès Joan I el Caçador i de la segona muller d'aquest, Violant de Bar.

Seguint la política d'aliances i pactes, tan peculiar dels catalans, el 1390, en el moment de signar la pau entre el rei Joan d'Aragó i els d'Anjou, **fou convingut el seu casament amb Lluís II, rei titular de Nàpols, duc d'Anjou i**

comte de Provença, nét del rei Joan II de França. Una de les condicions fonamentals d'aquest casament, que tingué lloc deu anys després a la vila d'Arles, concretament el 1400, consistia en què **Violant** renunciava als seus drets al tron de la corona catalano-aragonesa.

VIOLANT, L'ÚLTIMA REINA DE PROVENÇA

Violant, representada en un vitrall de la Catedral de Mans

Per Francesc Panyella
President del
Cercle Català de Marsella

Quedava per resoldre tot el contenciós del Mediterrani; Nàpols en primer lloc, però també les possessions de Sardenya i Sicília, que serien motiu d'afrontaments entre catalans i provençals en el curs d'una colla d'anys, que portarien com a desastrosa conseqüència el setge i **saqueig de la ciutat de Marsella el novembre del 1423, pel rei catalano-aragonès, Alfons V el Magnànim.**

Violant es veié tot seguit confrontada a dirigir i a governar la Provença, (els primers anys amb l'ajuda de la mare del rei morta el 1404); així com el ducat Angeví del seu marit, que les continuades incursions angleses posaven en perill. El rei es trobava constantment en expedició guerrera a Nàpols per tal de fer prevaldre els seus drets de rei que li havia concedit el papa Climent VII, de la mateixa manera que ho faria Joanna II, amb el fill de Violant, Lluís III, després d'haver desnonat a Alfons el Magnànim, amb l'ajuda d'un dels Papes d'aquell període, Martí V, en plena pugna per la Santa Seu amb el papa Gil Sanxis Munyós i Carbón, dit Doncel, o sigui Clement VIII, que vivia a Penyíscola.

Retrat de Lluís II,
marit de Violant

Castell del rei Alfons V el Magnànim, a Nàpols.

Retrat del rei Alfons V

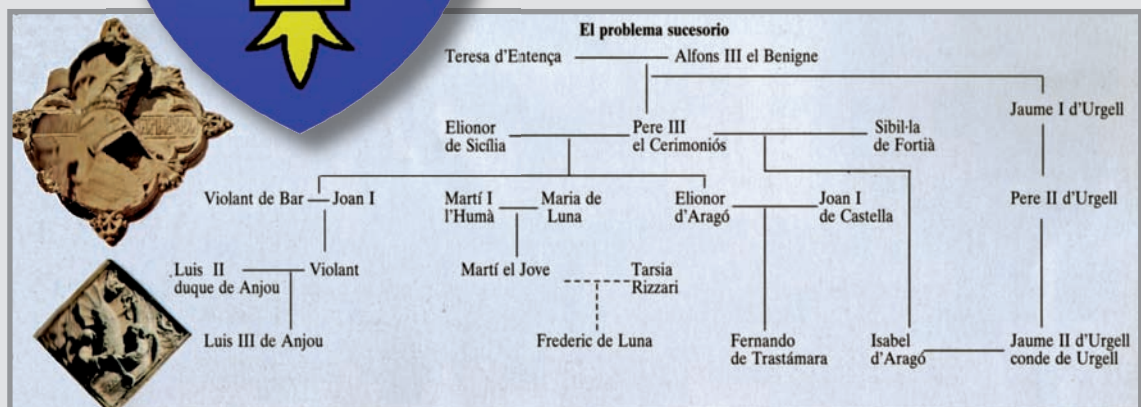
El fill de **Violant**, tal com havia fet el seu pare, també deixa a la seva mare la direcció del Parlament de la capital a **Aix de Provença**, puix la gran preocupació de la seva vida fou la d'ocupar el tron de **Nàpols**, enfrontat constantment amb els catalans. **Per tenir una idea del paper important que juga Violant en el context europeu de l'època, cal pensar que de la unió amb Lluís II, nasqueren sis fills**. Tres nois i tres noies. La primera noia, **Maria**; nascuda el 18 de desembre del 1404, fou promesa el 1413 a **Carles**, comte de **Ponthieu**, cinquè fill de **Carles VI**. A la mort del seu pare, el 1422, esdevingué rei de **França**, (després d'haver passat llargues temporades a **Provença** i a l'**Anjou**), sobretot gràcies a l'ajut del partit angevin dirigit amb mà de mestra per la seva sogra, la reina **Violant**. A la mort del seu marit, **Lluís II**, sobrevinguda el 1417, l'hereu de **Provença** només tenia 14 anys, els mateixos que el seu cunyat, el futur rei de **França**, que la gent del nord anomenaven "*rei de Bourges*" per riure-se'n. **La història oficial ens parla del paper de Joanna d'Arc en la derrota contra els anglesos i en el setge d'Orleans. Ignora el paper precís i eficaç, el treball fet a l'ombra, reunint voluntats i forces, de la reina Violant, vídua des de feia cinc anys i que de fet dirigia la política dels seus dominis i la defensa dels seus interessos, entre ells els de la corona de França, amb mà de ferro**. La segona filla, nascuda el 1412, fou

casada amb **Joan d'Alençon** en primeres noces i més tard amb **Francesc I**, duc de **Bretagne**. La tercera filla fou casada amb el comte de **Ginebra**, home influent en l'estratègia del control de les rutes comercials cap al centre d'**Europa**, puix les altres, degut a la guerra que oposava els anglesos a la corona de **França**, no eren prou segures.

Els pactes i els acords presos entre catalans i provençals en el moment del casament de Violant amb Lluís II, resultaren paper mullat en morir el rei Martí l'Humà sense successió, si bé no foren gaire cordials abans. Lluís II, mogut per la dèria de la conquesta de Nàpols, havia organitzat dues campanyes, una el 1409 i l'altra el 1411, de les quals en sortí derrotat, a més d'indisposar-se amb els catalans.

Escut d'armes de Provença, sota la dinastia Anjou

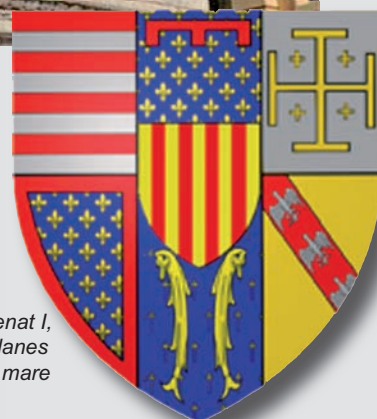
Retrat de Joan I el Caçador, pare de Violant

Violant reclamava pel seu hereu, Lluís III, la corona deixada vacant pel seu oncle Martí l'Humà. Per tenir una idea clara del que representava aquesta successió, cal pensar que els dominis en litigi representaven els reialmes d'**Aragó** i de **València**, el **Comtat de Barcelona**, **Mallorca**, **Menorca**, la **Cerdanya**, el **Rosselló**, la **Corsa**, la **Sardenya** i la **Sicília**.

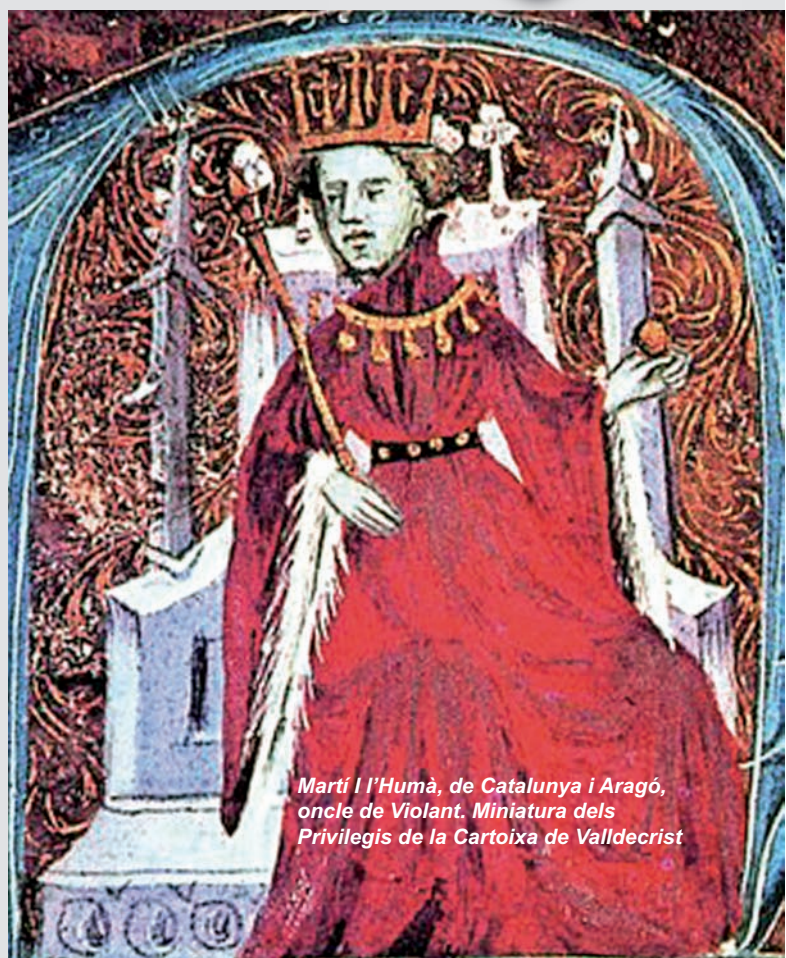
Cert és que sovint només es fa esment de l'enfrontament entre els dos partidaris principals: Ferran I d'Antequera, comte de Trastámara i Jaume II, comte d'Urgell; però de fet, les pretensions de Violant comptaren tot seguit amb l'ajuda i complicitat de la seva mare, Violant de Bar, (filla del comte Robert I, del ducat de Bar-Lorena- gendre del rei Joan II de França), esposa del rei Joan I el Caçador; que organitza una forta corrent a Catalunya a favor del seu nét. En el període de l'interregne, de 1410 al 1412, en què té lloc el compromís de **Casp**; la reina arriba a crear un important partit francòfil a **Catalunya** el qual es veié recolzat per eminents personalitats com són **Roger Bernat de Pallars**, el governador de **Catalunya**, **Guerau Alemany de Cervelló**, el vescomte d'**Illa** i **Canet**, així com una quantitat important de la petita noblesa catalana. L'arquebisbe de **Saragossa**, a **Aragó**, també es decanta del costat dels d'**Anjou**, però després del seu assassinat, que tot fa suposar que fou a mans dels partidaris del comte d'**Urgell**, i el giravolt que feu més tard el papa **Luna (Benet XIII)** que havia sostingut en vida del rei **Martí l'Humà** la candidatura del seu nét natural, **Frederic** comte de **Luna**, fill de **Martí I el Jove**, rei de **Sicília** mort el 1409, i que es decanta pel candidat castellà per tal de consolidar la seva posició en ple cisma enfront dels altres papes; molts dels seguidors del partit francòfil entraren a formar part del partit castellanista, fent fracassar totes les esperances de les dues reines.

Estatua del Rei Renat I, fill de Violant, a Aix de Provença

Escut d'armes de Renat I, amb les armes catalanes rebudes per la seva mare

Martí l'Humà, de Catalunya i Aragó, oncle de Violant. Miniatura dels Privilegis de la Cartoixa de Valldecrist

A més de la pretensió a la corona catalano-aragonesa, com hem dit més amunt, **Lluís III** aspirava a ser rei de **Nàpols**. Tot l'oposava al seu cosí **Alfons el Magnànim**. Victoriós un moment donat, les derrotes s'acumularen una darrera l'altra. Morí als 31 anys, el 1434, en un combat que l'oposava a les tropes comandades per l'aliat dels catalans, en **Jaume dels Baus**.

El que la reina Violant no havia aconseguit per les intrigues i les armes ho obtingué el seu fill Renat I de Provença, (le bon roi René) que heretà el regne a la mort del seu germà gran. Per a la reina Violant, morta el 1442, seria una victòria pòstuma ja que ella no veuria el seu fill com a rei de Catalunya. En realitat, els enfrontaments de la **Generalitat de Catalunya**, amb en **Joan II d'Aragó**, darrera dels quals hi havia la guerra civil engendrada pels partits de la **Busca i de la Biga** i les reivindicacions dels remences, amb tota una societat que es trobava a les acaballes de les relacions socioeconòmiques de l'**Edat Mitjana**, feren que els catalans per tal de legitimar-se, **oferissin la corona de Catalunya a l'angeví Renat I de Nàpols, comte de Provença**. Fou rei del 1466 al 1472. Confia al seu fill, **Joan II**, duc de **Lorena** per la seva mare, la defensa de la seva reialesa.

Les derrotes acumulades, la mort prematura de Joan II, després de la qual prengué el comandament de les forces catalanes el seu fill natural Joan de Calàbria, acabaren la contesa amb la pau de Pedralbes l'octubre del 1472, que posava fi a la guerra i a la presència dels Anjou en terres catalanes.

A la mort de Renat I, el 1480, el succeí el seu nebot Carles III, comte de Provença, fill del germà petit Carles de Mortain, comte de Maine, que havia mort el 1473. El comte Carles de Provença, per testament fet el 1481, deixava els seus dominis a Lluís XI, rei de França. S'acabava tot un somni. Començava una altra era. La Provença independent havia viscut.

La reina Violant, havia jugat un gran paper en aquesta primera meitat del segle XV. Havia estat present en tots els conflictes, guerres, complots i intrigues d'a-

Triptic del rei Renat i la seva esposa Joana de Laval, pintat per Nicolas Froment, en 1475 i exposat a la Catedral de Aix de Provença

questa part de l'Europa occidental. Havia reeixit a establir la moneda, a abaixar els impostos del comtat de Provença, organitzant la seva economia. El regnat de l'última reina catalana és tota una llarga història a estudiar i millor conèixer. ©

Fonts:
Arxius Departamentals de Boques del Roine. - Biblioteca Municipal de Marsella. - Gran Enciclopèdia Catalana.

Panoràmica del Castell del rei Renat I, a Tarascon, a la vora del riu Rhône

VILA CLOSA MEDIEVAL de TAMARIT

El passat dia 8 de Març l'Institut d'Estudis Històrics Medievals de Catalunya organitzà una nova descoberta cultural.

Aquest cop l'Institut ens va sorprendre amb unes interessants visites a la Vila romana dels Munts (Altafulla) i a la Vila Closa de Tamarit.

Aquesta última situada a 7 Km. de Tarragona i al costat de la Riera del Gaià. S'alça el Castell imponent i majestuós sobre la platja oferint una bellíssima imatge de la Cala Juvera.

Per Maribel Gallèn

Sobre les onze del matí vàrem arribar a Tamarit, on ens esperava la guia a la plaça Major, vàrem accedir a la fortalesa pel Portal de la Mora, deixant a la nostra esquena la muntanya de Sant Joan. Ens va donar la benvinguda al municipi molt amablement i després d'una breu explicació ens vam endinsar en un ràpid viatge per la història d'aquest encisador indret.

A la plaça Major o de l'Església hi trobem les vivendes senyoriales o anomenades del castlà i tenim la part religiosa formada per l'església i a sobre l'abadia que actualment pertanyen a l'arquebisbat de Tarragona.

Aquest nucli urbà presentava dos factors ben diferenciats: el de la **Vila Closa** o fortalesa que es el recinte emmurallat on hi trobem les classes adinerades de l'època (*classe senyorial i la religiosa*) i el **Raval o Puig** és el recinte fora de les muralles on es localitzen les vivendes de classe mitjana o baixa, també a l'exterior s'hi troba el pou del municipi i el cementiri.

L'accés al municipi es realitzava a través de quatre portals: el **Portal de Boada**, el **Portal de Portinyol**, el **Portal de la Creu** i el **Portal de la Mora**; actualment es conserven els dos últims.

16 CARTULARI

L'església del segle XI és d'estil romànic, dedicada a l'**Assumpció de la Mare de Déu**, que és patrona del municipi i està representada al centre del retaule barroc.

Els elements originaris de l'època són el retaule major, de tipus barroc, construït el 1628 (*segle XVII*), les banderes o mastils de cada costat i la reixa de ferro negra de l'entrada a l'església. **Antigament aquest retaule tenia unes portes que van ser robades, avui en dia encara es conserven les frontisses. L'església fou saquejada durant la guerra civil espanyola.**

Entrada a les dependències de Mr. Charles Deering

Emblema del Tamarit amb les dues Taús

Al sostre veurem l'escut del municipi, representat per una espiga que és el tamarit (*arbusť*) i dos Taús, que corresponen a les dues forces dominants, la religiosa (*Tarragona*) i la senyorial (*Tamarit*).

Les banderes que hi ha a banda i banda de l'església són de cadascun dels gremis comercials i artesans que hi havia en el municipi que participava en alguna de les batalles, per exemple, la de **Lepant**. Els diferents gremis abasten dels seus productes el vaixell, en senyal que la batalla anés bé i el vaixell retornés en bon estat. En canvi, si la batalla era pròxima a **Tarragona** les resguardaven fins passat el perill i retornaven a l'església. Per aquest motiu se n'han pogut recuperar bona part.

La reixa negra de l'entrada a l'església és de mitjans del segle XVI, les característiques principals són: els escuts que hi ha gravats, l'escut del municipi, l'escut del castell i l'escut del regnat dels àustries. **Va ser feta a Mallorca,**

per ordre de Felip I de Catalunya i regalada a Tamarit per la participació d'una galera a la batalla de Lepant l'any 1571.

El pati d'armes era el lloc del municipi on es guardava tot l'armament, bàsicament els dos canons que apuntaven al port marítim (**Cala Juvera**), per protegir la seva principal font d'ingressos i pels atacs corsaris. Era un armament cedit per la ciutat de **Tarragona**. Des d'aquest pati i baixant per unes escales ens trobem situats als exteriors d'aquesta petita fortalesa, on vivia la gran majoria de la població. Els principals elements que encara són visibles són les restes del castell, les presons o masmorres (*que més tard servirien de magatzems portuaris de tabac i licors*) i les torres de defensa; **la primera torre circular del segle XIV**, i en la part més llunyana l'altra torre de planta rectangular del segle XVII. Al nostre darrera tenim la muntanya de **Sant Joan**, on es poden veure les restes de vivendes de l'exterior i una fantàstica panoràmica de

les platges de **Tamarit** i **d'Altafulla**. Cal esmentar que darrera d'aquesta muntanya hi trobem la torre circular de defensa **La Mora**.

No només vivien de l'activitat portuària sinó també de les taxes que feien pagar a totes les embarcacions que passaven per aquest litoral. La taxa s'anomenava lleuda i l'embarcació que les cobrava lleudera.

Uns anys més tard pels volts del 1055 el Comte donaria el Castell a Bernat Amat de Claramunt que es convertiria en Bernat I, Baró de Tamarit.

Es creu que el primer origen del nucli urbà era ibèric i romà. La història de Tamarit comença amb **Bernat Sendret de Gurb**, conquistador del Castell l'any 1049 i adquirit pel **Comte de Barcelona Ramon Berenguer I** el segle XI.

El Castell és cedit pel Comte al cavaller **Sunyer** al voltant de l'any 1051, per consolidar el territori seguint la política de repoblació del Tarragonès, a canvi de la meitat de la pesca, del corall i dels béns obtinguts del mar, durant un període de temps.

La Baronia incloïa municipis de Tamarit, d'Altafulla, Virgili i altres al nord i nord-oest de Tarragona. El 13 de Gener de 1059 rep del Comte de Barcelona, Ullastrell. La Baronia de Montoliu passa per enllaç al Baró de Tamarit, i incloïa els territoris de Montoliu, de la Riera del Gaià i altres a l'oest i nord-oest de la Baronia de Tamarit.

Passant per diferents nobles catalans, fins al segle XIII, quan l'arquebisbe de Tarragona comença a adquirir drets senyorials sobre aquests municipis, des

d'aleshores el poder sobre Tamarit es va compartir entre el noble català de l'època i l'arquebisbat de Tarragona. A Tamarit sempre hi hagué dos batlles: el de l'arquebisbe i el del castlà, ambdós nomenats pels seus respectius senyors; mai no es podia prendre cap decisió si les dues forces no es posaven d'acord.

S'ha anat reconstruint el castell i fortificant al llarg del temps, dedicant-se a la vigilància costera per evitar l'atac dels pirates o corsaris. L'any 1363, durant el regnat de **Pere III el Cerimoniós** es va fer emmurallar el municipi per a la seva protecció, època en què s'emmurallen també els municipis del voltant: **Montblanc, Valls**, etc.

Carles III li dona el títol de Marquès de Tamarit a Francesc de Montserrat i Vives l'any 1681. Convertit en el primer marquès de **Tamarit, Francesc** ja ostentava el títol de **Baró de Ribelles**, fou governador de **Tarragona**, senyor de **Montoliu** i de la **Baronia d'Altafulla**.

La decadència del municipi s'inicia amb la guerra i postguerra de **Separació** l'any 1642 (*segle XVII*), empitjora al llarg del segle XVIII i s'accentua amb la guerra contra els napoleònics a principis del segle XIX, els saquejos i ocupacions militars, les imposicions elevades de l'estat, les diverses malalties i les febres palúdiques per estancament de les aigües del riu **Gaià**. La qual cosa obligà els habitants a abando-

Vàrem acabar la visita després de fer-nos vàries fotografies en aquest indret tan idíl·lic. Vam anar tot passejant per la magnífica platja de Tamarit; el dia era assolellat, net i lluminós.

nar el municipi vers altres municipis veïns com **Altafulla, Torredembarra, Ferran i Molnàs**.

L'any 1800 morí l'últim habitant de Tamarit. Ens trobem que a mitjans del segle XIX es converteix en una població abandonada, en estat de decadència important i es converteix en un munt de runes. L'única activitat que es conservava era la religiosa i la del cementiri.

El nord-americà i milionari Mr. Charles Deering l'any 1916 compra l'indret ruïnós i el converteix en la seva residència d'estiu. De la mà del seu bon amic i pintor **Ramon Casas**, va ser l'encarregat de dirigir la restauració i crear un ambient idíl·lic i magnífic amb estances senyorials i luxoses de l'època amb impressionants vistes al mar **Mediterrani**.

L'entrada a les seves dependències és per una portallada de fusta, que era la porta original del cementiri de Sant Pere. Ramon Casas va decidir traslladar-la a l'interior del recinte emmurallat per protegir-la.

El castell consta de tres plantes: a la planta inferior hi trobem les cuines, la segona planta està formada per una petita saleta d'estar i el menjador principal, la tercera i última planta és on es troben els dormitoris amb bany. **El mobiliari és de l'antic propietari Mr. Deering i és de finals del segle XVIII.**

Molt a prop trobem la casa del pintor Ramon Casas (1866-1932), amb una bonica terrassa. El mobiliari és l'original. Aquí va passar llargues temporades el seu amic i pintor **Santiago Rossinyol**. **Es creu que la casa del pintor va ser un regal de Mr. Charles Deering, per la restauració del Castell. Va ser mecenes del pintor Casas.** Recordarem que va col·laborar a les publicacions de les revistes **d'Els Quatre Gats, Pèl & Ploma i Forma**. **Casas** es converteix en retratista de la burgesia catalana. Fou

Retrat de Charles Deering.
Pintat per Ramon Casas el 1914

un dels impulsors del modernisme a **Catalunya** i un veritable pont entre **París i Barcelona**, i va difondre les novetats avantguardistes de l'època.

Definitivament l'any 1950 **Tamarit, Ferran i Molnàs** formen part de la ciutat de **Tarragona**.

La Vila Closa Medieval de Tamarit és declarada Patrimoni Històric Nacional. Actualment és propietat de la **Societat Betren**, d'aquesta es manté la **Vila**, gràcies a les activitats que s'hi desenvolupen, especialitzades en banquets de casaments i celebracions.

Seguidament ens vàrem dirigir a l'autocar direcció al **Restaurant Voramar** que com el seu nom indica està al costat mateix de la platja d'**Altafulla**. Vam reposar les forces gaudint d'un bon àpat.

ELS MUNTS

VIL·LA ROMANA

Tot seguit ens vàrem dirigir caminant a uns 150 m. per visitar la sumptuosa “vil·la romana dels Munts” situada en un turó dels Munts (*Altafulla*) a 9 Km. de Tarragona.

És un dels conjunts arqueològics més importants de l'època romana que es conserven a Catalunya. Ja es tenia coneixement d'aquest jaciment romà en el segle XVI. Però la tasca d'excavacions es farien als anys 60 del segle XX.

La primera ocupació és del segle I d.C. i a mitjans del segle II d.C. fou la residència de Caius Valerius Avitus, un alt càrrec de l'administració de Tarraco.

A la Vil·la Romana dels Munts ens esperava la Senyora de la casa, la “Faustina”, que és la Montse, la nostra guia caracteritzada. En primer lloc ens va donar la benvinguda en el seu idioma:

Gratulati este adventus in nostram villam de causa!!
(sigueu benvinguts a la nostra vil·la)

La Faustina, era l'esposa d'en Caius Valerius Avitus, propietari d'aquesta vil·la. En Caius era duumvir de Tarraco, un càrrec semblant a l'actual alcalde. Eren originaris d'Augustòbriga (*Greda-Sòria*). Van ser traslladats a Tarraco per ordre directa del gran emperador Antoni Pius a mitjans del s.II d.C.

Faustina ens mostrà els aspectes més interessants i curiosos de la residència. Durant la visita ens va aconsellar vestir de l'època i ens va fer reviure algunes anècdotes d'aquells temps. I és que una vil·la tenia dues parts ben diferenciades: la rústica destinada al treball de camp, i la residencial que era la vida de la família propietària.

Els nobles sempre recordaven les recomanacions de Cató (234-149 aC) referents al millor emplaçament d'una vil·la: “assegura't que tens bon clima, que no hi siguin freqüents les tempestes. El terreny ha de ser bo, amb fortalesa natural, al peu d'un turó i orientat a migdia, en un lloc sa i on resulti fàcil trobar-hi obrers. Ha de tenir aigua abundant i trobar-se a prop d'una població fructífera, o del mar o d'un riu navegable, o d'un camí bo i transitat.”

La residència comptava amb luxoses estances, articulades en el nucli central de la Vil·la per un passadís porticat i dos conjunts termals. Bona part de les estances estaven decorades amb pintures, mosaics i escultures. Com el *Cryptoporticus* (passadís) decorat amb mosaics amb formes geomètriques i el nus salomònic a terra i també a les parets amb les imatges de les muses, les divinitats que presideixen i inspiren el cant, la poesia, les arts i les ciències: *Euterpe*, és la musa de la música; *Talia*, la musa de la comèdia; *Mnemòsine*, mare de totes les muses.

es pot esborrar i no pas a les parets!!! Ara m'enrecordo de la frase: **Necesse est pueros obedientes semper parentibus esse** (els nens han d'obeir sempre els seus pares).

Arribem davant de les termes privades més grans de Catalunya.

Passem a l'**atrium-apodyterium**. L'utilitzaven com a vestuari. Al mig s'hi troba l'**impluvium**, que anava molt bé per a recollir l'aigua de la pluja. Tot seguit es troba el **laconicum sudatorium**, on s'hi feia massatges i neteja corporal amb olis. **Els estris utilitzats són l'ungüentari i els estrígils.**

Al costat hi tenim el **tepidarium**, sala tèbia per poder aclimatar-se d'una habitació a l'altra. I al fons hi ha el **caldarium**, la sala de l'aigua calenta que es troba just a tocar del **praefurnium** (forn). D'aquesta manera, en el sistema de calefacció anomenat **hipocaustum** l'aire calent circulava per la cambra que hi havia sota terra.

A l'altre costat de les termes hi tenim el **frigidarium**. En aquesta piscina hi havia tres escultures.

Les parets i sostres decorats amb composicions pictòriques, flors, sanefes, imatges de déus... els agradava que la natura fos present a la **Domus** (casa).

Mentre caminàvem en direcció a les termes, la "**Faustina**" ens explicava detalls de la seva vida i deia:

Els nostres fills, per la nostra posició social, no van a l'escola, ve el pedagog a ensenyar-los a llegir, escriure i l'aritmètica. Aviat els considerem adults. Les nenes cap als 12 anys se'ls hi treu la bulla, un amulet que se'ls hi posa quan neixen i serveix per allunyar els mals esperits, i a partir d'aquí es considera que estan preparades per al matrimoni. Als nens això es fa una mica més tard, entre els 14 i 17 anys, moment en què deixen la toga praetexta amb el ribet de color pròpia dels infants, per posar-se la toga virilis.

"Cryptoporticus"

En Marcus, el meu fill, un dia que estava fent pràctiques d'escriptura amb el seu paedagogus grec (mestre), no se li acut res més que ratllar i posar-se a escriure a la paret. El vaig tenir castigat una setmana sense poder jugar i escrivint a la tauleta encerada que

Cisterna, emprada per a regar els conreus de la vila

"Faustina", ensenyant com era en el seu temps el "**Cryptoporticus**", el passadís que comunicava amb les sales nobles de la vila.

Detall del mosaic.
Nus salomònic

Esculapi (Asclepi), déu de la salut. El centaure **Quirón** li va comunicar la ciència mèdica. Curava amb una planta que una serp li va fer descobrir.

Higía, deessa que vetlla per la salut, és filla d'**Esculapi**.

Eros, el déu de l'amor.

Estris utilitzats per massatges i neteja corporal. A l'esquerra l'ungüentari i a la dreta, els estrígils, emplets per netejar la pell

Detalls de les Termes

En aquests banys hi havia un santuari únic dedicat a la deessa Mitra que per dimensions superava les Termes de Caracalla (Roma).

Fou destruïda la Vil·la per un incendi al segle III d.C. però no arribaria a abandonar-se del tot fins al segle VI.

Bona part dels materials que ha proporcionat el jaciment es troben al **Museu Arqueològic de Tarragona**, que s'ocupa de la seva descoberta i difusió. Les despeses d'aquesta recerca van a càrrec de **la Generalitat, l'Ajuntament i el Ministeri de Cultura**.

L'any 2000 és declarada per la **UNESCO Patrimoni de la Humanitat**.

Desde l'**Hortus (jardí)** i amb una mica d'imaginació, encara es poden sentir la remor de l'aigua dels estanys, la brisa del **Marenostrium** i les olors dels pins i xiprers.

Vam acabar amb una fotografia de grup sota de l'únic dipòsit d'aigua que s'ha conservat, conegut popularment com la **"Tartana"**.

La **"Faustina"** s'acomiada de nosaltres tot dient en llatí: ***Cura ut valeas o valete***.

Ha estat una visita molt enriquidora i ens emportem un bon record d'aquest dia tan interessant i complet.

Bibliografia: Ajuntament d'Altafulla.- Ajuntament de Tarragona.- Museu Nacional Arqueològic de Tarragona.- Castells de Catalunya

Josep M. Queraltó rep el títol d'Acadèmic d'Institut d'Estudis Medievals de Catalunya a l'Acadèmia de Cine

“La Academia de las Artes y las Ciencias Cinematográficas de España” va acollir en la seva nova seu, del 20 de desembre al 28 de gener de 2008, l'exposició de cinema “De las sombras al film”, de la Col·lecció Josep M. Queraltó, una de les col·leccions privades més prestigioses d'Europa. Allà es va desplaçar una representació de l'Institut i de l'Estament per celebrar un acte pel qual es va anomenar Josep M. Queraltó Acadèmic de l'Institut d'Estudis Medievals de Catalunya.

Per Mª Lluïsa Pujol

El 18 de gener va ser el dia escollit per visitar la magnífica exposició “De las sombras al film” del lleidatà Josep M. Queraltó. L'acte del lliurament del document que acreditava a Queraltó com a Acadèmic de l'Institut –lliurat de mans del

La segona sala estava dominada per un quadre en 3D, del pintor brasiler Otto Cavalcanti, acompanyat d'un aparell dissenyat per Josep M. Queraltó que facilitava la seva contemplació i diverses llanternes màgiques. Una d'elles estava condicionada per projectar vidres pintats a mà sobre una paret blanca. Tot un espectacle.

La tercera sala, de dimensions més grans, acollia una selecció de les joies de la Col·lecció de Josep M. Queraltó, entre les que destacava, protegida com un tresor, el Cinematògraf dels germans Lumière,

president de l'entitat, **Jaume Bertomeu**, i la Coordinadora, **Lluïsa Goberna**, davant l'atenta mirada de la directora de l'Acadèmia, **Ana Arrieta** - va estar precedit per una visita guiada pel mateix col·leccionista i restaurador cinematogràfic per les tres sales que ocupava el centenar de peces de l'exposició. Tot estava disposat de manera cronològica. Va ser un passeig per la història del cinema que abasta des dels antecedents del setè art fins avui.

La primera sala mostrava els inicis del cinema i la recerca del moviment a través de les ombres de l'Illa de Java, cambodjanes i les famoses ombres europees o franceses, teatrets, i objectes curiosos per demostrar la perspectiva.

la peça que va marcar l'inici de la indústria del cinema i que va introduir a Espanya l'aragonès **Eduardo Gimeno Correas**. A la sala hi havia també un ventall de cartells de cinema espanyol, cristalls pintats a mà, altres peces de **Lumière**, **Edison**, **Pathe**, una càmera amb la qual va filmar **Luis Buñuel**, l'altaveu de la casa **Ossa**

animador, dibuixant i tècnic d'efectes visuals, qui va ser guardonat amb la **Medalla d'Or de l'Academia de Cine** el 4 de juny de 2007. **Pablo Núñez** estava recollint la seva exposició "**Silencio se rueda**", formada per quadres inspirats en els pioners de la indústria cinematogràfica, per deixar espai a la de **Josep M. Queraltó**. Tots dos

van coincidir i Josep Maria es va quedar enlluernat pels seus olis, tant per la seva bellesa com pel tema escollit: escenes de rodatges dels inicis del cinema. No ho va dubtar i va comprar una de les seves obres per ampliar en aquell mateix moment la seva col·lecció, que va voler compartir amb el públic que passés aquells dies per la seva exposició.

L'èxit de l'exposició, per la qual van passar escoles i un públic variat però amb predomini de professionals del món del cinema, va fer que es prorrogués una setmana més. La van visitar, entre d'altres, el director català **Ventura Pons**, l'actor i membre de l'**Associació d'Actors, AISGE**, **Mario Pardo**, **Fernando Lara**, director de l'

CAA, **José María Prado**, director de la **Filmoteca Española**, l'actor **Fernando Chinarro**, la cantant **Massiel**, el director de fotografia **Manuel Velasco** i l'actor i director de cinema **José Corbacho**.

-peça que va atraure especialment a **Carmina Claramunt**, membre de l'**Estament** i de l'**Institut**, per ser descendent dels propietaris d'aquesta empresa- així com una llanterna màgica de tres objectius i una **Olikos** que filma i projecta amb cristalls.

Cinematògraf dels germans Lumière

Josep M. Queraltó va voler retre un homenatge a la pintura decorant les parets amb altres quadres d'**Otto Cavalcanti**, inspirats en el setè art. Tanmateix va incloure una pintura no prevista, un oli de **Pablo Núñez**, director,

Quadre de Pablo Núñez

ESTAMENT DE
DEL PRINCIPAT DE

CAVALLERS NOBLES
CATALUNYA

Com ja és tradicional als voltants de la DIADA de SANT JORDI, el passat 26 d'abril va tenir lloc l'Acte d'Imposició de Condecoracions a Cavallers i Llaços a Madones.

La cerimònia es va celebrar en aquesta ocasió a l'Hotel ARTS de Barcelona. Després del còctel de benvinguda, els convidats van passar al **Saló Granados** on seguidament es va iniciar la cerimònia d'Imposicions i lliurament de credencials a **Cavallers i Madones**.

Finalitzat l'Acte i després de les diverses fotografies als nous membres, es va servir un excel·lent i exquisit sopar. Als postres el **Gran Mestre de l'Estament** va demanar a tots els assistents un brindis per als nous benvinguts a l'**Estament** i va invitar a tots els assistents a l'**Acte d'Investidura del mes d'abril del proper any**. Hi van ser presents representants d'altres Ordes i Institucions.

Després del sopar i com és costum, va començar el ball amb una molt bona música, que va contribuir que el bon ambient durés fins a la matinada.

Història d'un PETIT TREN

A finals del segle XIX, el ferrocarril, en forma de petits trens i mercès a la iniciativa d'empresaris catalans es va expandir per les nostres terres, millorant i accelerant notablement el transport de mercaderies i passatgers.

Per Jordi Rabionet

Un d'aquests trens, a Girona, el vaig conèixer molt bé en la meva infantesa per raons familiars i va ésser el que circulava entre Sant Feliu de Guíxols i Girona. Familiarment era conegut per diversos noms: "el feliuet", "el carrilet", i també, per "el tren de juguet", com el va anomenar el polifacètic Josep Tarrés i Fontan.

Circulant sobre una via de 75 centímetres d'amplada, tenia un recorregut de 39 quilòmetres. Sortia de Sant Feliu de Guíxols i passava per S'Agaró on parava a l'estiu pels banyistes, Castell d'Aro, Santa Cristina d'Aro, Font Picant, Llagostera, Cassà de la Selva, Llambilles, Quart, La Creueta i Girona on arribava al cap de dues hores i deu minuts, gairebé al costat de l'estació antiga de RENFE, després de travessar la carretera general a França.

Durant tot el temps de la seva explotació, la pagesia aprofitava el carrilet per anar a vendre els seus productes a diferents mercats: Sant Feliu, Llagostera, Cassà i Girona. D'altra banda, a més de la pagesia, el tren transportava productes de les indústries de ceràmica de Quart i de Llambilles, així com sal, carbó i altres mercaderies de tota la zona i fonamentalment els derivats de la indústria

surera, força important a Sant Feliu de Guíxols, que a més proporcionava una olor especial a tot el poble.

Aquesta indústria s'ha anat reduint, diverses fàbriques han desaparegut i queda a Sant Feliu un museu on es poden veure màquines, estris i objectes fets amb aquest noble material.

Aquest tren, que va començar a circular l'any 1892, va ser traspassat a l'Estat per raons econòmiques el 1963, en suprimir aquestes subvencions. I, finalment, va deixar de circular l'any 1969, per, segons el govern, manca de rendibilitat.

Avui en dia, l'antic recorregut d'aquest tren, és una "pista verda" per a ciclistes i vianants i les estacions degudament restaurades, centres socials.

El material ferroviari ha estat recuperat i són diverses les societats i amics d'aquest tren que reconstrueixen i conserven les màquines i vagons.

Són també moltes les persones que voldrien tornar a veure circular aquests trens, evidentment amb materials més moderns, cosa que sens dubte, afavoriria el turisme i també el medi ambient.

Coses d'interès en el recorregut del carrilet

A **Llambilles** hi ha una església romànica que es remunta als anys 1000. També l'ermita de **Sant Andreu del Bosc**, coneguda ja l'any 882 i una capella del segle XII dedicada a la **Mare de Déu de la Pietat**.

Llagostera és una antiga vila medieval amb pocs vestigis de l'època. Hi ha el museu pictòric de l'**Emili Vila i Gorgoll** amb obres pròpies i de **Toulouse Lautrec, Corot, Goya, Picasso** entre altres.

Cassà de la Selva conté nombrosos edificis singulars que van del gòtic al modernisme.

Bell-Lloc Font Picant pertany al municipi de **Santa Cristina d'Aro**. Com el seu nom indica, en el seu terme es troba una font d'aigües minerals ferruginoses amb gas que és la que donava nom a la estació.

En els difícils anys de la nostra postguerra, algunes persones es dedicaven a vendre, al pas del carrilet per la estació, botelles petites de gasosa plenes d'aquesta aigua als passatgers del tren.

Santa Cristina d'Aro: Lloc de gran interès, ja que en el seu terme s'hi poden veure des de monuments megalítics (**dolmen de la Cova d'en Daina**), menhirs, el poblat ibèric de **Plana Basarda**, etc., fins a esglésies preromàniques, romàniques i medievals.

Entre els poblets que envolten **Santa Cristina**, trobem **Romanyà de la Selva** en el cementiri del qual reposa **Mercè Rodoreda**, autora de "**La Plaça del Diamant**" i de "**Mirall trencat**".

En el poblet de **Solius** trobem les restes del castell del mateix nom, molt malmeses; hi resta pràcticament una paret fortificada amb una porta rodona que permet l'accés

Antiga locomotora

a l'interior. Hi ha documentació del segle XI, encara que sembla més antic.

També a Solius hi ha un monestir cistercenc que mostra una exposició de pessebres realitzats per Fra Gilbert Galceran.

Castell d'Aro: Aquesta localitat era coneguda en el segle VII amb el nom de **Ballis Aracae**, però el nom va anar transformant-se en el transcurs del temps en **Vall d'Aro**, prenent possiblement aquesta denominació del riu **Ridaura** que travessa el seu terme.

Reconstrucció de una locomotora i vagó, a Fornells de la Selva

Torre del Fum.
Monestir de Sant Feliu
de Guíxols

Té restes del **Castell de Benedormiens** i un parell de masies pairals amb torres de vigilància d'època medieval. El castell va ésser reconstruït l'any 1970 i avui dia és de propietat municipal.

El poble compta també amb un museu de nines força interessant amb exemplars de gairebé totes les parts del món.

La **Generalitat de Catalunya** va declarar **Bé Cultural d'Interès Nacional** el nucli antic de **Castell d'Aro**, juntament amb la urbanització de **S'Agaró** i el seu **Camí de Ronda**.

Sant Feliu de Guíxols: És una antiga ciutat medieval. Després, durant molt de temps va ésser un poble de pescadors. Amb la indústria va créixer una burgesia que va començar a construir cases senyoriales i es va crear una nova població més moderna.

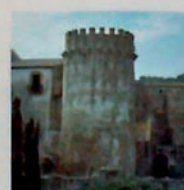
El 1904 va començar la construcció del port que va facilitar l'accés als navilis de transport. Avui dia, el port és esportiu i algunes de les cases senyoriales s'han convertit en blocs d'apartaments justificats per un turisme atret per unes platges i un paisatge magnífic.

Monestir de Sant Feliu de Guíxols: És un monestir de l'orde benedictí, els orígens del qual es remunten cap a l'any 900. Té una façana romànica i a cada costat, construïdes sobre un basament romà, dues torres de planta semicircular que es coneixen per la torre del Corn i la torre del Fum. Són les que hi resten de les tretze que originalment hi havia.

Conjunt del Monestir i església

Porta Ferrada, s. X.

Torre de Fum, s. X-XII.

Arc de Sant Benet, s. XVIII.

Església gòtica, s. XIV-XV.

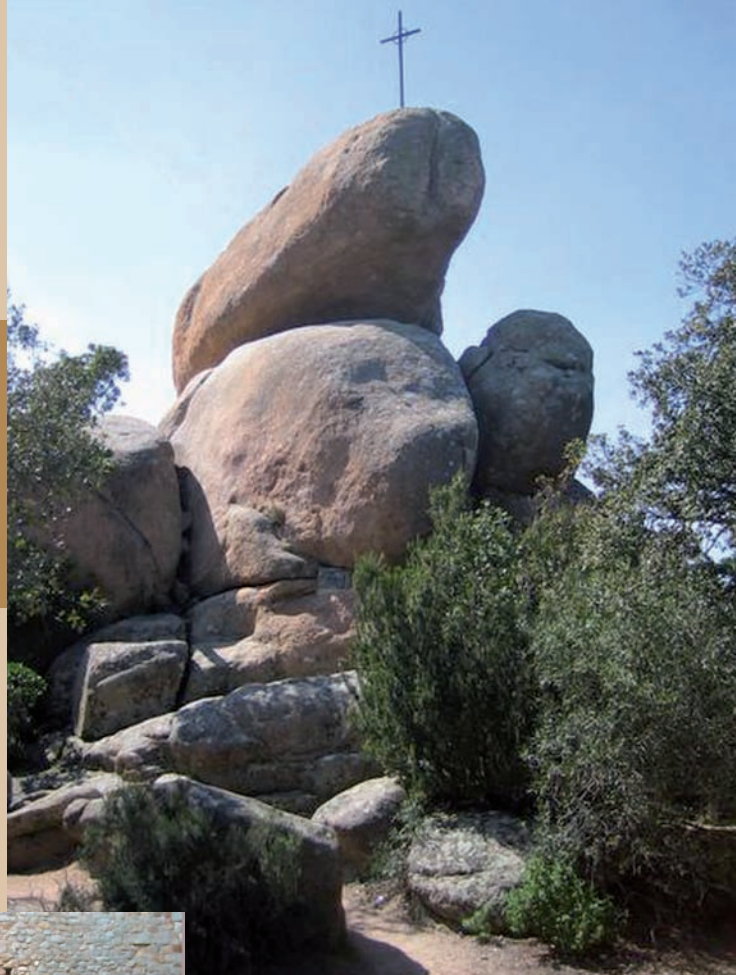
- 1 Porta Ferrada
- 2 Torre de Fum
- 3 Torre del Corn
- 4 Façana o frontis romànic
- 5 Arc de Sant Benet
- 6 Recinte exterior
- 7 Porta lateral
- 8 Torre de Tramuntana o dels Reis
- 9 Volta romànica
- 10 Cor
- 11 Volta gòtica
- 12 Absis central
- 13 Capella del Santíssim
- 14 Capella del baptisteri
- 15 Capella de la Mare de Déu dels Àngels
- 16 Capella de l'orgue
- 17 Sagristia
- 18 Monestir

En unes obres de reconstrucció efectuades el 1931 va aparèixer una façana d'un edifici que se suposa va ésser el palau d'un governador carolingi, probablement del temps de la **Marca Hispànica**. **En l'actualitat és el atri de l'església romànica i és coneguda per la Porta Ferrada, on es fan concerts amb artistes de renom.**

Com a cosa curiosa cal esmentar Pedralta, fenomen geològic que queda entre Sant Feliu i Santa Cristina. Es tracta d'una pedra de 1000 Tones que està en equilibri sobre un bloc rocós. És la més grossa d'Europa. L'any 1996 una forta tempesta la va fer caure i va ésser recol·locada al seu lloc l'any 1999.

Sant Feliu ha donat també personatges famosos, com varen ser **Ferran Agulló**, periodista i comediògraf del que es diu que va ser el que va anomenar la costa gironina com a **Costa Brava**.

Agustí Calvet i Pascual, conegut per "**Gaziel**", periodista i escriptor. Va ser director de "**La Vanguardia**" de l'any 1920 al 1936.

Pedralta

Juli Garreta i Arboix, compositor. Entre obres de més pes, va compondre moltes sardanes com "**Juny**".

Josep Irla i Bosch va ser el **124è president de la Generalitat de Catalunya**. ©

Fonts: Ajuntament i Turisme de Santa Cristina.- Wikipedia.- Fotos: Autor i Wikipedia.

Porta Ferrada.
Monestir de
Sant Feliu de Guixols

LAS VELAS

— DE —

Mariam®

Fabricación de todo tipos de velas y velones, siguiendo el método, artesanal en toda su elaboración. Máxima calidad en todas las materias primas.

Artesanía,
Tradición y
Sabiduría

CERERA MARYAM, S.L. Polígono Industrial Can Castells
CL/ Juan de la Cierva, 8 d, - 08420 - Canovelles - Barcelona
(SPAIN) telf. (☎34) 93 840 02 39 fax.(☎34) 93 840 13 04

Beato de Girona

Procés de realització
d'un quasi-original
de M. Molzeiro Editor

Per Mònica Miró
Directora de producció
de M. Moleiro Editor

Pe sempre una de les grans preocupacions de l'home ha estat copsar la bellesa, allò que, tangible o no, atrau el seu intel·lecte o les seves emocions, i intentar plasmar-la en els suports que li eren accessibles: les parets d'una cova, ceràmiques, paper, pergami, tela, paper, etc.,

una infinitat de possibilitats segons les cultures i l'època. El concepte de còpia, reproducció o rèplica és, doncs, inherent a l'activitat de l'home, sempre lligat a l'afany de reproduir allò que és bell, únic i, d'aquesta manera, fer que perduri al pas del temps.

L'edició facsimilar es basa també en aquesta premissa: reproduir allò que és únic, i per tant rar, preciós i inassolible, amb la finalitat de facilitar la seva divulgació i estudi. En el sentit estricte de la paraula ("facsimil", del llatí *facio* i *similis*), qualsevol tipus de reproducció podria ser considerat un facsimil, cosa que, en certa manera ha estat succeint en el sector editorial. Sota aquesta classificació podem trobar edicions que es remunten al segle XIX, que possiblement en la seva època van representar tota una fita editorial.

En canvi, avui dia, un còdex fotocopiat en qualsevol copisteria oferiria una millor reproducció que qualsevol d'aquestes edicions.

Sens dubte, la història del facsimil va de la mà de l'evolució de la tecnologia i dels diferents mitjans de reproducció: des de la primitiva edició anastàtica sorgida al segle XIX a l'edició "quasi-original" del segle XXI. No hi ha cap mena de dubte que la reproducció de documents escrits es va veure afavorida enormement a partir de 1845, amb l'invent de la impressió anastàtica. Fou realment un invent revolucionari, que va merèixer l'atenció i elogis de personalitats com Edgar Allan Poe, qui li dedicà un article en el *Broadway Journal*. Evidentment, la reproducció que s'obtenia mitjançant aquest procés era molt rudimentària, entre altres coses perquè era monocroma, però va representar un avenç molt important per a la difusió de la memòria escrita.

Beato de Silos

Potser el més significatiu d'aquest invent és que neix de la consciència de la importància de divulgar la paraula escrita: en definitiva, posar a l'abast d'un gran nombre de persones allò que era privilegi de pocs. És aquest precisament el principal motiu que ha mogut a institucions, biblioteques i col·leccionistes privats a afavorir i esperonar la reproducció de l'unicum per antonomàsia: **el còdex medieval**.

Avui dia existeixen diverses editorials, sobretot a **Europa**, especialitzades en l'edició facsímil de còdexs il·luminats. Una de les primeres fou creada el 1949, en una època i un entorn que va veure com part del seu patrimoni cultural es perdia. **Durant els bombardejos de la 2ª Guerra Mundial van ser destruïts a Europa nombrosos còdexs i mapes**. Alguns, com per exemple l'**Apocalipsis de Metz**, (Metz, Bibliothèque Municipale, Salis 38) un manuscrit realitzat cap al 1250-55, han perdurat en el temps gràcies a què havien estat fotografiats o reproduïts en catàlegs o estudis científics, però molts altres van desaparèixer irremediablement.

El "quasi-original"

L'edició "**quasi-original**" és una rèplica exacta del còdex original tal com es conserva en l'actualitat en tots els seus aspectes: enquadernació, tipus de suport (paper, pergami, vitel·la...), cromia i fins i tot les empremtes que el pas del temps ha deixat a les seves pàgines (forats, taques, empelts, etiquetes de les diferents biblioteques per les quals ha passat, etc.).

Les diferents fases de realització del "**quasi-original**" poden dividir-se en: fotografia, pre-impressió, correcció de proves, impressió i enquadernació.

Fotografia: per poder reconstruir el còdex original necessitem obtenir una imatge de cadascuna de les pàgines que conformen el manuscrit. Amb una càmera fotogràfica d'alta precisió es fotografien totes les pàgines del còdex. Per això s'empra unes plaques fotogràfiques, generalment de mida 13 x 18 cm, extremadament sensibles que ens permetran recollir els matisos cromàtics dels pigments emprats a l'**Edat Mitjana**. Des de fa molt poc

temps, aquest procés pot fer-se també amb càmeres digitals d'altíssima definició, la qual cosa ens evita passar pel següent procés: **l'escaneig de les plaques**.

Pre-impressió: Les plaques s'adhereixen a un escàner cilíndric que llegeix la imatge i la descompon en els 4 colors bàsics (cyan, magenta, groc i negre) que configuren una imatge en color. Un cop obtinguda aquesta selecció, s'amplia al format de pàgina de l'original i es fan els primers arranjaments cromàtics en ordinador segons uns paràmetres prèviament establerts. Aquesta informació es filma; amb això generem el joc de fotolits, un per a cada color, que serveixen per treure una primera prova a la impremta. Aquesta primera impressió es realitza sota les mateixes condicions que la tirada definitiva, sobre un paper fabricat a mà per a cada còdex. **Els mètodes emprats són artesanals (el paper es compon exclusivament de productes naturals) i s'obté un acabat que li confereix el tacte i el carterig del pergami.** Les tintes que s'utilitzen han estat desenvolupades per reproduir les característiques dels pigments naturals.

Correcció de proves: El pas següent és sens dubte la clau per a la bona realització del "**quasi-original**": **la correcció de les proves enfront del còdex original**. Malgrat que avui dia les emulsions emprades en les pel·lícules i els escàners són molt sofisticats i sensibles, mai poden rendir per si sols els matisos d'un mateix color, el contrast, etc. que es troben en les pàgines del manuscrit. És indispensable contrastar el resultat de la impressió amb el còdex, i corregir les diferències que existeixen entre ambdós. **Aquesta operació es repeteix tantes vegades com sigui necessari, fins que la pàgina original i la pàgina impresa es confonguin.**

Impressió de colors: Amb els fotolits definitius es procedeix a la impressió del llibre. Les pàgines es disposen de tal manera que un cop impreses i doblegades formaran quadernets de 8, 16 o més pàgines, segons la composició del còdex original.

Procés d'enquadernació

En l'enquadernació dels còdexs es segueixen les mateixes tècniques i s'utilitzen materials dels scriptoria de l'Edat Mitjana.

Procés d'enquadernació del

Joiès

"LIBRO DE HORAS DE JUANA I DE CASTILLA"

1.- Selecció de pells

2.- Revisió de les pàgines

3.- Arrodoniment i caixa

4.- Col·locació de la capçada i enllomat

5.- Cenyit dels nervis

6.- Acabat

Aplicació de metalls: Donada la importància de la majoria dels seus comitens o destinataris, les miniatures dels còdexs antics eren il·luminades amb or i argent, sota diferents presentacions: or líquid o pigment d'or, pa d'or, i or brunyit. Els "quasi-originals" reflecteixen també aquestes diferències: l'or líquid s'aplica mitjançant la tècnica de serigrafia i els metalls mitjançant la tècnica d'estampació. Per molt sensibles que siguin els aparells d'última generació, no sempre poden "llegir" les zones amb or i argent, i en la majoria dels casos el fotòlit que reproduïx la taca metàl·lica ha de perfeccionar-se a mà. Aquest fotòlit s'insola sobre una planxa de coure que reproduïx en relleu la zona marcada. Entre aquest gravat i la pàgina s'aplica una fina làmina d'or o argent, segons el cas, que mitjançant pressió i calor queda estampada sobre la pàgina.

els còdexs. S'alcen i ordenen els quadernets plegats a mà, es deixen un temps a la premsa per afiançar-los, i finalment es col·loca en un telar on l'artesà el cus, plec a plec, manualment. L'enquadernació que protegeix el "quasi-original" ha de ser exactament igual a la del còdex: tipus de pell (vedella, cabra, anyell, són les més habituals) o tela, ornamentació de les tapes, color de les capçades, guardes, ferramentes, etc.

El resultat final és una còpia exacta del còdex original, d'aquí la seva denominació de "quasi-original".

Enquadernació: Abans d'alçar el llibre per dur-lo al taller d'enquadernació, es troquen les pàgines, és a dir, es retallen seguint el seu perfil, reflectint totes les seves irregularitats, reproduïnt fins i tot els forats i altres imperfeccions que tingui el pergami original. La labor d'enquadernació és totalment artesana; l'enquadernador empra les mateixes tècniques i els mateixos utensilis que es feien servir a l'Edat Mitjana per confeccionar

Còdexs finalitzats

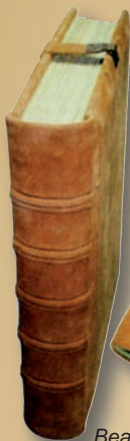

Beato de Fernando I y Sancha, (Vitr. 14-2) còdex original custodiat per la Biblioteca Nacional

El "quasi-original"

un nou objecte d'art

Beato de Fernando I y Sancha, quasi-original

Existeix un gran públic bibliòfil i amant de l'art que adquireix aquestes obres per al seu ús i gaudi personal. Alguns poden també comprar-los com a una inversió ja que el seu tiratge és reduït (entre 500 i 1000 unitats) i numerat: **cada exemplar porta un certificat notarial que dona fe de l'exclusivitat d'aquest "quasi-original"**. Existeixen en el mercat alguns títols esgotats i molt buscats per col·leccionistes, per exemple el **Beato de Fernando I y doña Sancha** (Madrid, Biblioteca Nacional, Vitr. 14-2), que s'han revaloritzat moltíssim.

No obstant, l'aspecte que voldríem subratllar aquí és el de la seva utilitat pública, com a instrument de preservació i divulgació del patrimoni cultural:

Els còdexs il·luminats que han arribat fins a nosaltres representen un llegat extraordinari atresorat durant segles. Aquests manuscrits tenen a més un doble valor, per les seves paraules i per les seves imatges: **les miniatures que contenen són més que meres il·lustracions; la majoria són autèntiques obres d'art i un vehicle de transmissió dels usos i costums de l'època en què van ser pintades.**

Al llarg de la història s'han perdut irremissiblement nombrosos còdexs, molts dels quals únics continents de la memòria escrita. Les edicions "quasi-originals" contribueixen a la protecció de l'obra: la protegeix perquè la multiplica, assegurant-ne la permanència contra qualsevol infortuni, i la protegeix perquè pot ser emprada com a doble en museus, exposicions, etc. En cas d'accident o pèrdua, l'assegurança tan sols podria compensar el valor econòmic del còdex (un valor, d'altra banda, molt difícil d'establir) però en cap cas reposar-lo.

El "quasi-original" compleix la mateixa funció que la peça original, i, en cas que li succeeixi alguna cosa, el dany és reparable.

Així mateix, l'existència de l'edició "quasi-original" d'un còdex facilita extraordinàriament la seva divulgació, entre els aficionats que la compren per al seu ús particular, o a través d'algunes biblioteques que la posen a l'abast d'especialistes i estudiosos. L'edició "quasi-original" s'acompanya d'un volum d'estudis on es recullen assaigs d'especialistes que analitzen el còdex des de la perspectiva de diverses disciplines. **En algunes ocasions, aquests estudis han revelat aspectes inèdits de l'obra.** Per exemple, arran de l'estudi iconogràfic del **Beato de Liebana, còdex de San Pedro de Cardeña** -manuscrit segmentat i custodiat en tres llocs diferents (Madrid, Museo Arqueológico Nacional; Madrid, Biblioteca Francisco de Zabáburu y Basabe; Nova York, Metropolitan Museum of Art)- la Dra. Ángela Franco, Cap del Dto. de Antigüedades Medievales del Museo Arqueológico Nacional, va descobrir que un dels folis tradicionalment relacionat amb aquest còdex (Girona, Museu Diocesà, Núm. Inv. 47) pertanyia, en realitat, a un altre Beatus del qual aquest foli és l'únic vestigi. □

Beato de Liebana, còdex de San Pedro de Cardeña

Els Quatre Àngels frenant els Quatre Vents. f.7 A

Món Sant Benet

Per Lluïsa Goberna

Com havíem decidit en l'anterior visita que vàrem fer el passat novembre al Monestir de Sant Benet per haver-nos trobat moltes de les instal·lacions encara en obres, allí mateix, moltes de les persones del grup vàrem creure que estaria bé fer una altra visita quan fos tot acabat i en ple funcionament. Per tant, vàrem repetir l'excursió el passat 31 de maig, en plena primavera i sobretot sense pluja.

Una vegada arribats en autocar al Monestir, la primera visita del matí que vam fer va ser a la **Fundació Alícia**, que com ja sabeu és un centre internacional d'investigació gastronòmica única al món. És una proposta de revaloritzar els nostres productes autòctons i projectar-la a l'avantguarda de la gastronomia d'arreu del món i experimentar amb gustos i textures nous. I per altra banda es treballa en la tasca de portar a terme un programa educatiu, amb el suport de diversos cuiners de prestigi, entre ells **Ferran Adrià**, i científics com l'eminent cardiòleg **Valentí Fuster**, on es promou una cultura de la salut amb una dieta equilibrada i la millora dels nostres hàbits alimentaris.

Ens van ensenyar les instal·lacions, magnífiques per cert, amb l'última tecnologia, i en acabar vàrem participar en un taller on vam poder experimentar sabors i sensacions.

El nom d'**Alícia** surt de dues síl·labes de les paraules **Alimentació** i **Ciència**. Ens van explicar que estan treballant en l'àmbit hospitalari per trobar a través dels aliments una millor qualitat de vida en malalties com el càncer, entre d'altres i en la recerca de nous processos alimentaris. També en la difusió alimentària a través de tallers per a nens on s'ensenya la varietat de fruites i verdures i així aprenen de forma didàctica a menjar de forma més sana, per exemple: 10 pomes petites, (*nutrients, vitamines, etc.*) equivalen a un croissant (*greix*). En el taller "**El sentit dels sentits**", ens van parlar dels cinc sentits: l'**Olfacte, Gust, Oïda, Tacte i Vista**, i ens van fer degustar diferents productes alimentaris per fer-nos sentir diferents sensacions a través del seu tast. **També ens van recordar que la cultura influeix molt i ens condiciona i diferencia en l'àmbit alimentari i que amb intel·ligència i tecnologia transformem els aliments, ja que tots els animals s'alimenten, però l'home cuina.** Va ser una experiència força interessant i didàctica.

Després d'una estona de temps lliure, entre visita i visita, vàrem iniciar el recorregut medieval. En aquesta ocasió vàrem veure també l'església i el claustre, però ja finalitzades les restauracions, i **aquesta vegada acompanyats per uns magnífics audiovisuals i projeccions multimèdia de gran format que ens expliquen la història del Monestir.**

Vàrem començar la visita per l'església on va apareixer reflectida a la paret de l'absis una magnífica projecció en imatges 3D on s'explicava els esdeveniments del monestir a través de les diferents èpoques.

Seguidament es va il·luminar el frontis de l'església i van aparèixer uns frescos romànics virtuals, on les figures prenen moviment i el més sorprenent de tot, a l'altar major va aparèixer la imatge retroprojectada en primer pla, de l'abat del monestir, com un ectoplasma, oficiant la santa missa el dia de la consagració de la església, mentre sentíem entonar els seus càntics als monjos. Vàrem visitar el claustre del qual ja vàrem parlar en l'anterior **Cartulari**, però farem una petita

puntualització, l'ala est del claustre, que antigament donava a la **Sala Capitular**, va ser enderrocada per la família **Casas**, perquè es trobava en molt mal estat. Arribats aquí vam passar a les estances que visitàvem per primera vegada, les cel·les monàstiques i el celler.

CELLER

El celler fou construït el segle XIV. Les grans dimensions de la nau, de 22 metres de llarg, per 9 d'ample, ens donen la idea que va ser construït en una època d'auge del monestir. **Al segle XVII, es van edificar dos nous pisos al damunt, destinats a cel·les per als monjos.** El cultiu del raïm fou una de les bases de l'economia del monestir, que va difondre el seu cultiu per tota la zona del **Bages**. **Hi ha una llegenda en què es diu que antigament hi havia un túnel que portava fins a Montserrat.**

Aquí vàrem veure també escenes virtuals de la nostra història, projectades sobre el terra del celler i posteriorment a la paret un altre audiovisual on vam poder viure la crisi que va patir el monestir, tot escoltant la conversa de dos protagonistes, l'abat i un monjo, en aquest mateix celler ple aleshores de botes de vi.

Celler, Audiovisual

Cel·la monjos

Espai Casas

Espai Casas

Acabada la visita Medieval vàrem anar a fer un bon àpat al restaurant **Hostal Muntané**, a la propera vila de **Navarclles**, amb un bon menjar, un bon servei i atencions per part de la família que el regenta. Després d'una animada sobretaula, **vàrem tornar al Monestir per donar inici a la visita Modernista i fer un recorregut per les estances que a partir de 1907 van ser residència de vacances de la família Casas.**

ESPAI MODERNISTA

Vam poder gaudir en aquest indret d'inspiració romàntica burgesa, ja que avui en dia encara es conserva aquesta atmosfera, de les finestres emplomades i el magnífic mo-

Casas al seu estudi

biliari; capçaleres de llit, secreters, calaixeres, **(es va fer servir el retaule de l'església per fer alguns dels mobles i les columnes daurades que hi ha a una de les estances)**, també es poden veure a les diferents estances, mobles que havien estat antigament a la sagristia i escuts dels nobles del monestir, diversos objectes d'art, ferros forjats i col·leccions de vànols, rellotges, ampolles i plats, així com quadres signats per **Ramon Casas**; en fi tot un conjunt exquisit de disseny i decoració que són un autèntic llegat del Modernisme al Monestir.

La mare del pintor tenia interessos econòmics en la fàbrica, que estava situada al mateix costat de **Sant Benet**, per tant el pintor descobrí el monestir des de ben jove. Quan al 1907 la mare va comprar el monestir, el pintor ja era un artista consagrat com a pintor i dibuixant. En aquests temps havia fundat junt amb altres companys la cerveceria modernista "**Els Quatre Gats**", on es reunien artistes de l'època com **Nonell, Canals, Mir, Rusiñol, Gargallo**, entre d'altres. També era un reconegut cartellista; va ser el creador dels famosos cartells de "**Anís del Mono**" o "**Cordorniu**". **El paisatge i la temàtica de Sant Benet està present en moltes de les obres del pintor, que sent una especial predilecció pel monestir, al qual se sentí molt vinculat, intervenint en el disseny de molts dels més bells racons del mateix.** En la publicació l'**Avenç** creada per un grup d'intel·lectuals entre els quals estava **Ramon Casas**, van aparèixer publicats dos dibuixos del monestir de **Sant Benet**. En el primer titulat "**Recorts d'altre temps**" es veia representat un racó del claustre i es va publicar el 9 d'octubre de 1881. El segon dibuix representa una vista de la fàbrica i del monestir, publicat també el mateix any.

Habitació 2 Espai Casas, Audiovisual

Apartament Ramon Casas, amb quadres digitals que es van formant dins dels marcs.

Habitació 3 Espai Casas, Audiovisual

Terrassa, on antigament hi havien cel·les dels monjos

Litografia del claustre de San Benet, de Francesc Parcerisa. 1842

Amb la recuperació d'un enyorat passat medieval els romàntics de la Renaixença van fer moltes visites a Sant Benet; eran els anys posteriors a l'exclaustració. L'any 1842, Francesc Pi Margall va visitar el monestir i en el seu llibre "Recuerdos i Bellezas de España" li dedica un text. El text va acompanyat d'una litografia de Francesc Parcerisa, on es veu una part del claustre. També en la publicació "L'Album Pintoresch i Monumental", van sortir diversos reportatges sobre el monestir. En una de les diverses visites que van fer a Sant Benet els membres de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, l'any 1879 en concret, es van fer diverses fotografies de diferents racons del monestir, dibuixos de motiu heràldic i dels capitells del claustre, com també de l'església i es van fer calcs de les inscripcions dels sepulcres. També l'Associació d'Arquitectes de Catalunya va realitzar una expedició al monestir, l'octubre del 1886. I els seus treballs van constituir la primera publicació de caràcter científic sobre el cenobi.

La publicació L'Avenç, literària-científica-artística va ser el vehicle del naixent modernisme i la primera plataforma modernista, introductora de l'avantguarda europea. 1881-1884 – 1889-93.

A l'Espai Casas, a través d'efectes museogràfics dinàmics, amb un muntatge sorprenent multi-sensorial, vam poder viure un dia d'estiu de la família Casas. Vàrem poder sentir a Cebrià Ribó, constructor de les reformes que els Casas van fer al Monestir, sota la direcció del arquitecte Puig i Cadafalch, a la majordoma explicant els detalls de la família i a la Júlia Peraire, que va ser model i amant del pintor i posteriorment la seva dona, que mai va ser ben rebuda en aquesta família benestant burgesa, ja que ella era una venedora ambulante de loteria. Es poden contemplar diversos quadres d'ella, pintats per Casas, on s'aprecia que era una dona d'una gran bellesa. En l'estudi del pintor totes les parets estan plenes de marcs i en el seu interior es van formant les pintures que cobren vida i s'il·luminen. Audiovisuals sobre cadires, taules i també a través de miralls, serveixen perquè tot aquest aparell escenogràfic converteixi la visita en una experiència viva i sensorial.

Elisa Carbó, la mare del pintor, dividí les estances dels monjos, una per a cada fill. Vàrem poder veure també l'espai que antigament formava part de les cel·les dels monjos i que la família Casas

La Sargentain, quadre de Ramon Casas, amb la Júlia com a model

posteriorment va convertir en una magnífica terrassa amb vistes a un esplèndid jardí, de la qual actualment encara es pot gaudir.

I aquí va acabar la nostra visita que va estar força enriquidora, ja que vàrem poder viure gràcies als magnífics recursos audiovisuals i sonors, les diferents èpoques de la història del monestir; història que, junt amb detalls de l'església, la cripta i el claustre va poder llegir en el reportatge de l'anterior Cartulari n.º.17.

La història està plena d'errors, però d'ells s'apren molt. Colom va confondre les Índies amb un lloc diferent que després va anomenar Nou Món. A diferència de Cristófol Colom, jo sabia on anava quan vaig fer el viatge arreu dels Estats Units. La boda de la filla d'una amiga meva a Arizona va ser l'excusa per llançar-me a aquesta aventura. El meu marit i jo vam recórrer el país en cotxe en tres setmanes, sortint de Nova York fins a San Francisco, passant per Toronto, Xicago, Yellowstown, i tornant per San Antonio, Memphis i Washington.

Eastman House

Per Mª Lluïsa Pujol
Periodista

Vam iniciar la gran ruta arreu de nord-amèrica a Nova York. Tot i que vam arribar de nit a l'aeroport JFK, vam decidir llogar un cotxe allà mateix i llançar-nos a la carretera. Amb tots els sentits en alerta, vam deixar la capital del món en un somni. Vam agafar el camí que ens portaria fins Rochester. Vam descansar poques hores i a les 11 del matí ja estàvem trepitjant els jardins que envolten la magnífica casa colonial **George Eastman House International Museum of Photography and Film. The Eastman House, el museu de fotografia més antic del món i un dels arxius de pel·lícula més vells, va obrir les portes al públic el 1949.** Després de fer un recorregut pel museu vam parlar amb la conservadora de pel·lícules per regalar-li el DVD **"De les ombres al film"** de la Col·lecció Josep M. Que-

raltó que acull moltes càmeres i aparells de la casa Kodak. Tot seguit vam continuar el viatge. Vam passar per l'**Albany, Syracuse i Buffalo**, la segona ciutat més gran de l'estat de Nova York, fins arribar a les **Catarates del Niàgara**. Tot i que està massa ple de turistes, vam gaudir del lloc i de la **caiguda espectacular de les aigües en una natura de gran bellesa**. D'allà vam anar a **Toronto** on vam passar la nit. Vam passejar pels seus carrers a primera hora del matí. **Toronto va ser fundada l'any 1720 per una colònia de francesos que comercialitzaven pells.** Passat el temps, aquesta ciutat s'ha convertit en el principal centre financer comercial de **Canadà**.

Toronto

Niàgara

Xicago: la ciutat d'Al Capone

A mig matí vam sortir de la ciutat per entrar de nou als **Estats Units** entrant per l'estat de **Michigan**. Anàvem amb poc temps i vam passar de llarg per **Detroit**, la ciutat més gran de l'estat de **Michigan** i seu del comtat de **Wayne**.

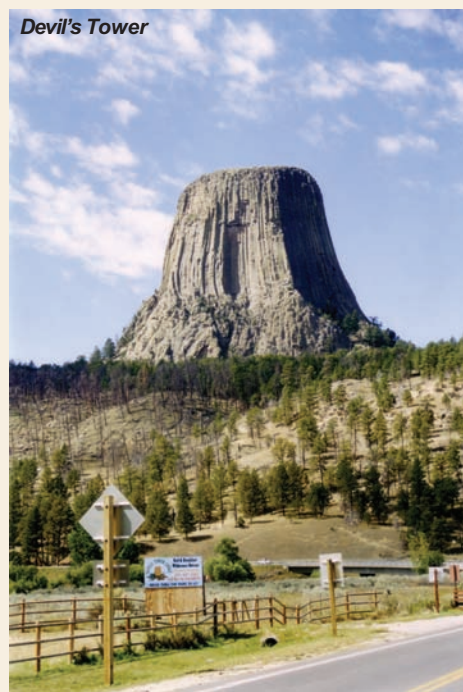
On si vam fer una parada per fer nit va ser a **Xicago**, a l'estat d'**Illinois** al llarg de la costa sud-est del llac **Michigan**. **Aquí va viure el famós gangster Al Capone**. La ciutat d'**Illinois** també és coneguda pels **Chicago Bulls**, un equip de bàsquet conegut arreu del món per haver tingut a les seves files un dels millors jugadors del món: **Michael Jordan**. La ciutat era espectacular de nit amb els grans gratacels il·luminats. A l'endemà, molt d'hora, ens vam trobar amb un **Xicago** assolat que de nou ens va captivar amb l'arquitectura dels seus edificis. A més de les conegudes **Sears Tower Skydeck**, la ciutat exhibeix una rica barreja d'estils arquitectònics com el barroc, art decó i contemporani. **Xicago** deu la seva fama arquitectònica després de superar el gran incendi de 1871. **Les noves tècniques per les quals utilitzaven l'acer en les grans construccions van fer que els gratacels de Xicago sorprenguessin el món**. **Daniel Burnham, John Root i Louis Sullivan** van ser els personatges més famosos de l'època, **els arquitectes que van crear l'anomenada "Escola de Xicago" (1875-1910)**

Gutzon Borglum, vol commemorar el naixement, el creixement, la conservació i el desenvolupament dels **Estats**

Units d'Amèrica. El **Mont Rushmore** va ser nomenat monument nacional el 3 de març de 1925. És un lloc que ha estat escenari de moltes pel·lícules, entre d'altres, **"Con la muerte en los talones"** d'Alfred Hitchcock, **"Superman II"** i **"Mars Attacks"**.

Devil's Tower

Vam passejar rodejant el llac **Michigan**, ple de gent que practica diferents esports, i vam reprendre el nostre camí per les carreteres llargues i interminables dels **Estats Units**.

La propera parada va ser el **Parc Nacional Mont Rushmore**, a **Dakota del Sud**. **Es tracta d'una muntanya on hi ha esculpides les cares colossals de 18 metres d'alçada dels presidents George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt i Abraham Lincoln**. Aquesta obra, construïda entre 1927 i 1941 per

Yellowstone: passejant per les terres de l'ós Yogui

Deixant Dakota del Sud enrere ens vam endinsar a l'estat de Wyoming on estava, en les muntanyes rocoses, el Parc Yellowstone, una enorme conca volcànica del que va ser un dia un gegantesc volcà que va explotar fa milers d'anys. Yellowstone va ser el primer Parc Nacional creat pel govern dels Estats Units el 1876 per preservar la bellesa natural d'aquest singular lloc. A més de preservar els seus gèisers i nombroses atraccions geotermals, el parc serveix com a refugi per a una àmplia varietat de vida salvatge americana.

Molt a prop d'aquest lloc es troba el monument commemoratiu de **Cavall Boig (Crazy Horse Memorial)**. Crazy Horse, un del caps indis més grans, pertanyia a l'ètnia lakota oglala. Quan els colons i l'exèrcit dels Estats Units es van llançar a la invasió del territori indi a les planes centrals, **Cavall Boig va signar una aliança amb altres pobles indis per combatre els blancs, juntament amb Toro Assegut i Núvol Vermell**. Una nova obra de la natura es va creuar en el nostre camí, una imponent elevació natural de més de 380 metres d'alçada coneguda amb el nom de **Torre del Diable (Devil's Tower)** i que es va popularitzar a la pel·lícula "Encontres en la tercera fase" com el lloc on els extraterrestres contactaven amb els habitants de la Terra. **Aquesta Torre, a l'estat de Wyoming, va ser la primera que va ser nomenada Monument Nacional nord-americà, títol que va estrenar el 1906**. Per als indis kiowas i dakotas de la zona, l'autèntic nom de la Torre del Diable és **La casa de camp dels óssos**. Les antigues llegendes diuen que les seves estries verticals van ser estripades per un ós de mida colossal. Des del punt de vista geològic, l'estructura visible va emergir des de les profunditats de la terra i va adoptar naturalment la seva curiosa forma poligonal, essent l'erosió de l'aigua i el vent els que van modelar de forma tan peculiar aquesta elevació.

L'última manada salvatge de búfals dels EE.UU. es mouen encara tranquil·lament per les praderies de Yellowstone, juntament amb enormes manades d'ants, cérvols, antílops, llops, àguiles i óssos. En un dels hotels que hi ha dintre del parc vam passar la nit. A l'endemà de la nostra arribada ens vam aixecar molt d'hora per fer una visita al Parc. Des del menjador, mentre esmorzàvem, no deixava de mirar l'exterior. El paisatge era enlluernador. Era el preàmbul d'allò que em trobaria al llarg del matí: un immens espai dominat pels boscos de pi de l'espècie Pinus contorta. Malauradament, aquest paisatge idíl·lic, on transcorrien les aventures del popular personatge de dibuixos animats, l'ós Yogui, va sofrir un terrible incendi l'any 1988 els efectes del qual encara són visibles. **Destaca la bellesa del Gran Canyon de Yellowstone, un lloc molt visitat pels fotògrafs i amants de la natura.**

Sortint pel sud i a prop dels límits amb Idaho i Montana es troba també **Grand Teton**, la cordillera més **Jove d'Amèrica del Nord**. Les muntanyes **Grand Teton** són les més escarpades del país i les més belles.

Salt Lake City

Monument dedicat als pioners mormons

San Francisco: La porta daurada

Vam continuar el viatge cap a San Francisco a l'estat de Califòrnia. De bon matí ens vam dirigir a la ciutat que tantes vegades ha estat escenari de pel·lícules, com ara *"San Francisco"*, de **W.S. Van Dyke**, basada en l'incendi que va destruir la ciutat després del gran terratrèmol del 1906, o *"Vértigo"* de **Hitchcock**. Caminar sobre el famós pont **Golden Gate** va ser un moment molt especial. Realment és una construcció impactant. El pont connecta **San Francisco** amb la Península muntanyenca anomenada **Marin**, especialment coneguda pels seus magnífics paisatges i les seves mansions amb privilegiades vistes.

Vam continuar fent milles fins a **Salt Lake City**, la capital i la ciutat més gran de l'estat de **Utah**. **Va ser fundada el 1847 pels sants dels últims dies, moviment religiós més conegut com mormons**. Conserva construccions que es van fer quan van arribar a aquesta terra, l'aldea **Desereth**, construïda pels pioners, i especialment l'espectacular, el principal Temple mormó, el **Tabernacle** (on actua el **Cor del Tabernacle Mormó**), i els edificis veïns de la **Biblioteca d'Història Familiar**, el **Museu d'Història i d'Art** i la **Casa de la Colmena** són símbols de la tasca i la constància dels primers pioners. Situada al sud-est del **Gran Llac Salat (Great Salt Lake)**, la ciutat es va donar a conèixer internacionalment arran de ser escollida seu dels **Jocs Olímpics d'Hivern** el 2002. Vam estar poques hores a la ciutat. Vam passejar pels carrers, molt nets i molt tranquils, i vam visitar el Temple mormó. Tant en el temple com en gran part de la ciutat les dones vesteixen de forma molt púdica amb faldilles llargues i bruses amples. **La disbauxa no té lloc amb el tarannà que prodiguen els seus habitants.**

Tucson

La ciutat inclou diverses illes a la badia, essent la més famosa **Alcatraz**, una presó abandonada, que vam visitar amb gran expectació. **San Francisco va ser fundada el 1776**, quan el pare **Juníper Serra** va construir la missió **San Dolores** per **crislianitzar la població nativa de la zona**. **Són famosos els seus carrers empinats amb vistes panoràmiques de la gran badia de San Francisco** i les muntanyes que l'envolten, cases de l'època victoriana, els tramvies tirats per cables, l'edifici **Piràmide Trans-amèrica**, **Chinatown**, amb els seus comerços tradicionals i restaurants, i l'embarcador **Fisherman's Wharf**.

Amb la promesa de tornar algun dia a aquesta ciutat per coneixer-la millor, vam fer de nou manta i carretera per traslladar-nos fins a **Rio Rico**, a 55 milles de **Tucson**, a l'estat d'**Arizona**. **Arizona** és l'estat que acull més nadius americans repartits en nombroses reserves d'indis. **S'estima que aquesta població és d'uns 280.000 indis**.

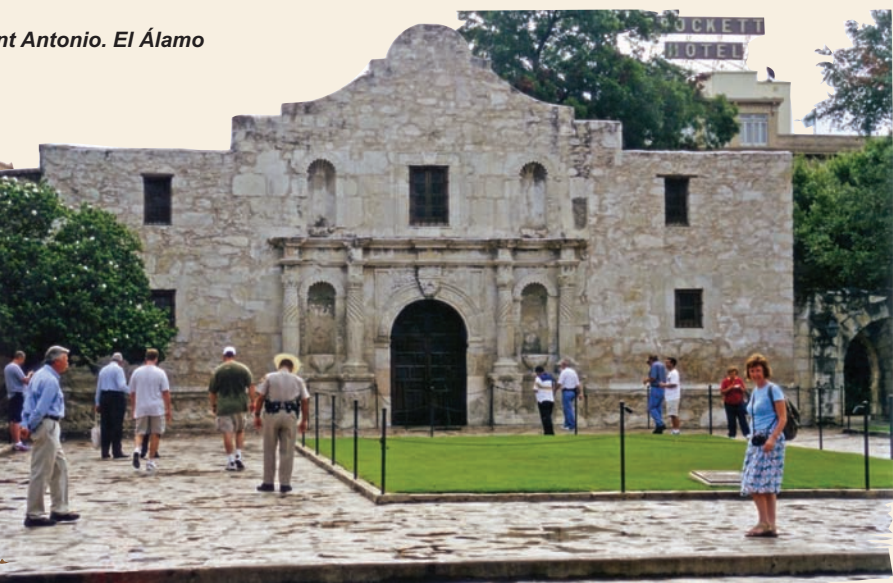
Vam estar en aquesta urbanització **Rio Rico** dos dies, els necessaris per assistir al casament de Diana, la filla de

Katherine i Andrew, els nostres amics, i visitar alguns llocs de les rodalies, com la vila de **Tubac**, en el comtat de **Santa Cruz**, on hi ha un fort que van construir uns soldats espanyols en el segle XVIII, o un poblat molt turístic que rep el nom de "**Wyatt Earp's Old Tombstone**" on es fan espectacles que reviuen personatges com **Wyatt Earp** i **Ike Clanton**, immortalitzats en el cinema de **Hollywood** per la seva participació en el famós duel **O.K. Corral**.

La propera parada va ser a **Tucson**, fundada el 1775 i recordada encara amb el nom de "**Old Pueblo**" (**Poble Vell**) pel fort de tova que en un principi delimitava les seves fronteres. D'allà vam continuar fins a **San Antonio** per visitar una de les seves grans atraccions turístiques **El Álamo**, una **Missió Espanyola parcialment reconstruïda**, ubicada al centre de la ciutat, considerat també **lloc sagrat de la independència mexicana**.

Sant Antonio. El Álamo

Capitoli de l'estat de Mississipi.
Jackson

El 1836 van morir en aquest lloc 189 patriotes de Texas, mentre defensaven la seva terra contra la molt superior armada mexicana, dirigida pel General Antonio López de Santa Ana. Entre els defensors hi era el famós Davy Crockett. El Álamo és el títol d'una coneguda pel·lícula que narra aquesta lluita protagonitzada per John Wayne.

L'amença de l'Ivan

Vam continuar el viatge amb la finalitat d'arribar a Nova Orleans però l'amença d'un huracà –l'Ivan-, que finalment va passar de llarg- ens va obligar a canviar el trajecte i ens vam encaminar cap a Memphis. Abans d'arribar-hi vam fer un petit descans a Jackson, la capital i ciutat més poblada de l'estat de Mississipi, on vam visitar el seu museu d'història. La gent en general és molt amable i té el costum de saludar-se quan es troben al carrer. Deu ser per això que aquest estat té el sobrenom de l'Estat de l'hospitalitat. Mississipi té el nom del seu riu i està considerat l'estat més pobre de Nord-amèrica, amb la menor renda per càpita del país.

La parada a Memphis, a l'estat de Tennessee, no va ser casual. Volíem veure una de les majors atraccions de la ciutat: Graceland, la casa on va viure el cantant i actor Elvis Presley, natiu de Memphis, la terra d'origen del blues i del rock and roll, gènere del que ell va ser el seu millor exponent arreu del món, en la dècada dels anys 50, 60 i 70. La mansió és un gran museu que manté viva la figura de l'artista predilecte de la ciutat, que va morir el 16 d'agost de 1977.

Sortejant una forta tempesta, vam arribar de miracle a Frederick, seu del comtat de Fredrick (Maryland) al nord-oest de Washington DC. Allà vam establir el nostre quarter general durant quatre dies amb el permís dels nostres amics Catherine i Andrew. Tots els dies anàvem a Washington, anomenat districte de Columbia (DC), que va ser creat pel Congrés dels Estats Units el 1790 com a lloc de trobada i transaccions per a assumptes de govern. Vam aprofitar al màxim la nostra estada a la ciutat. Vam visitar la casa on va morir assassinat Abraham Lincoln després que el desapareixin al teatre mentre veia una representació; vam anar al Capitoli, vam veure els monuments a Washington, Lincoln, Jefferson

Capitoli. Washington

Cementiri Nacional d'Arlington

i **Roosevelt**; el **Monument** en commemoració dels soldats caiguts durant la guerra de **Vietnam**, el **Monument** en commemoració als caiguts durant la guerra de **Corea**, el **Monument** que commemora la **Batalla d'Iwo Jima**, tema central de la pel·lícula «**Cartes des d'Iwo Jima**», dirigida per **Clint Eastwood**. Vam passejar pel **Cementiri Nacional d'Arlington**, vam gaudir amb el museu **Smithsonian** de ciències naturals, que em va entusiasmar pel seu disseny, distribució i interactivitat, i vam fer una escapada als afores de la ciutat, a **Mount Vernon**, on es troba la casa del **President Washington**.

Finalment vam concloure el nostre llarg viatge a **Nova York**, ciutat que jo visitava per segona vegada.

Monument de la Batalla d'Iwo Jima

La primera va ser l'any 1999 i encara estaven de peu les torres bessones. **En aquesta ocasió, el 2004, un terrible atemptat d'uns radicals islamistes les havia ensorrat tres anys enrere com si fossin columnes de paper.** Diuen que aquesta ciutat crea addicció. Puc dir que és veritat. Em va agradar més ara que abans i sé que quan marxi voldré tornar-hi de nou.

Encara segueix sent la capital del món. ☐

AGRUPACIÓ SARDANISTA de MADRID

Durant l'estada a Madrid i tot fent una passejada pel magnífic **Parc del Retiro**, en un dia esplèndid de sol, vàrem sentir el so d'una sardana. Seguint la música, vàrem veure un grup que ballava sardanes, ens hi vam acostar i després de les presentacions vam iniciar una agradable conversa, força interessant. Eren de l'**Agrupació Sardanista del Cercle Català de Madrid**, amb el qual l'Institut té contacte, ja que rebem mensualment el seu butlletí **TOT CERCLE** amb totes les activitats i actes que fan. D'altra banda, de l'Institut els hi enviem semestralment el nostre **Cartulari**.

L'**Agrupació Sardanista del Cercle Català de Madrid** organitza des de l'any 1953 audicions periòdiques de Sardanes.

La segona colla formada en tots aquests anys, que pren el nom de "**Siguem qui som**", es va fundar a finals del 1972, per la iniciativa d'en **Ramon Tondo** i l'**Albert Masquef**. La colla ha participat en nombrosos concursos i l'any 1997 es va fer el primer i únic **Curs de Monitors de Sardanes** fora de Catalunya.

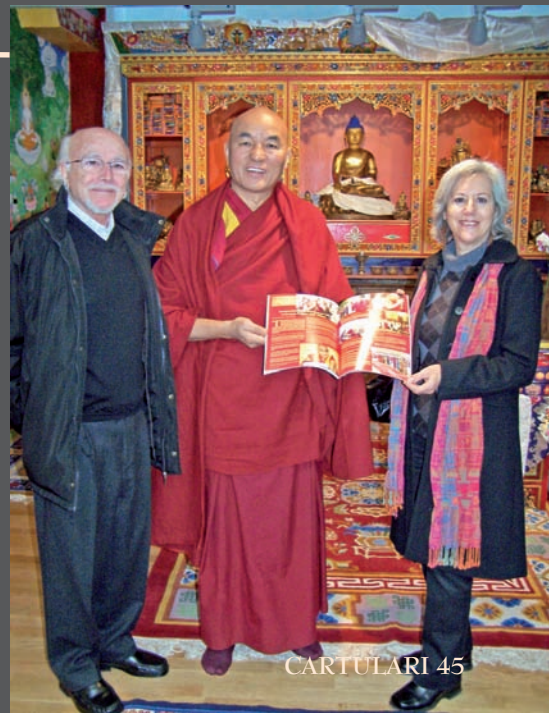
La **Font de la Sardana**, a la **Glorieta de la Sardana** del **Parc del Retiro** es va inaugurar el 26 d'abril de 1964, amb una audició de sardanes a càrrec de la cobla **Principal Barcelonina** i amb la presència de la recordada artista **Mary Sampere**.

Des de l'any 1964 se celebren audicions de sardana a la **Glorieta de la Sardana** del **Parc del Retiro**, actualment, cada primer i tercer diumenge de mes; es demostra així que la sardana és un punt d'unió i que segueix viva a Madrid.

FUNDACIÓ CASA DEL TIBET DE BARCELONA

El passat gener, la direcció de l'Institut va lliurar a la **Casa del Tibet de Barcelona**, el **CARTULARI** nº 17, en què sortia l'ampli reportatge de la visita que el **Dalai Lama** va fer a **Barcelona**, el setembre de l'any passat. Van ser rebuts amb molta cordialitat per en **Ven Thubten Wangchen**, **Director de la Fundació Casa del Tibet de Barcelona**, que els va ensenyar amb tot detall les noves instal·lacions de la seu, on si fan nombroses activitats.

L'INSTITUT AMB LA COL·LABORACIÓ DE LA BIBLIOTECA PÚBLICA ARÚS VAN COMENÇAR EL PASSAT MES D'ABRIL UN NOU CICLE DE CONFERÈNCIES.

La primera conferència, el 3 d'abril, va ser a càrrec del senyor **Rafael Portell**, que va tenir la gentilesa de venir expressament de **Madrid** per parlar-nos de **Noblesa i Heràldica de Catalunya**. El senyor **Portell**, heraldista, és un expert en aquest tema i ens va oferir una detallada i alhora molt amena dissertació sobre l'interessant món de la **Heràldica**, que va fer gaudir a tots els assistents. Esperem tornar-lo a tenir amb nosaltres en una propera ocasió.

CONFERÈNCIES

La segona, el 8 d'abril, la va donar el senyor **Joan Ventura**, escriptor, amb el títol **Els hicses a l'Antic Egipte: una invasió qüestionable**. El senyor **Ventura** és un profund i metòdic investigador i ens va donar una visió molt clara i precisa de com va ser aquest tram de la **Història d'Egipte**. Amb la seva interessant explicació dels fets ens va fer veure que més que una invasió fa ser una immigració amb totes les seves conseqüències.

La tercera, el 17 d'abril, va ser donada pel senyor **Bertomeu Bioque**, periodista i escriptor, de tots conegut per les seves magnífiques dissertacions. Aquesta vegada ens va parlar de **"La Mujer en el ciclo Artúric"**. Ens va introduir amb el seu do de la paraula en el món màgic de les llegendes i els mites de **Lancelot i Ginebra** i el paper de la dona en aquest cicle **Artúric**.

I per acabar aquest cicle de conferències, el 24 d'abril, el senyor **Àngel Gordon**, professor de control mental, ens va parlar de **Mística a l'Índia: Nepal i Tibet**. Ens va parlar de la religiositat i els grans mestres espirituals, sobretot de **Paramahansa Yogananda**, el gran mestre hindú, autor entre d'altres del llibre **"Autobiografia d'un yogui"** (que ens va recomanar especialment) i ens va explicar amb detall les seves propies experiències viscudes, anys enrera, en aquests místics països on va poder gaudir de vivències realment excepcionals.

Les conferències van acabar amb un amè col·loqui amb preguntes i respostes entre els assistents i el conferenciant. Esperem iniciar un nou cicle a la propera tardor.

Forest & Carrillo

Asesores

Gestión Empresarial -Fiscal-Contable -Laboral-Jurídica.

Avda. del Paral·lel, 98 esc.B. entr.2a.
BARCELONA 08015 (SPAIN)
 Telf. 93 442 78 88 Fax 93 441 97 01

e-mail:asesores@forest-carrillo.com
www.forest-carrillo.com

Para información de nuestros servicios y equipo de profesionales, les recomendamos visite nuestra página WEB.

Àngel Gordon
Avda. Diagonal, 329-A-2º
08009- Barcelona
Tel. 93 459 22 55

ASOCIACIÓN DE PARAPSIKÓLOGOS
DE CATALUNYA

CURSO DE CONTROL MENTAL Y CULTURA PSÍQUICA MÉTODO GORDON

Dirigido por el Profesor GORDON

Hipnólogo - Musicoterapeuta

- el dominio absoluto de sí mismo, -- una excelente memoria,
- un juicio penetrante y justo, -- una voluntad inquebrantable,
- una personalidad vigorosa y simpática:

FINQUES CLARAMUNT

Administra, lloga, ven.
Gestió i inversió immobiliària.
20 anys al vostre servei.

C/. Prats de Molló, 10
Telf. 93 201 85 16 Fax 93 200 90 09
08021 - BARCELONA

MERC@HARD
INFORMÀTICA

INFORMÀTICA:

- VENTA DE ORDINADORS.
- MANTENIMENT.

COMUNICACIÓ:

- INTERNET.
- PÀGINES WEB.

MERCA - HARD, S.L.
Aribau, 35 entresol 1a.
Tel. - Fax 93 451 90 76
08011 Barcelona
E-mail: info@mercahard.com

SALVADOR DALÍ

ESCUPTOR

*Elefant Còsmic. Bronze fos a la cera perduda. Obra original de Salvador Dalí.
Pertanyent a la col·lecció Clot i creat al voltant de 1970.*

*La Sala Güell, situada a l'edifici del Reial Cercle Artístic, Palau Pignatelli,
C/. Arcs n.º 5 de Barcelona. Presenta la mostra "Dalí escultor".
Una ocasió única de contemplar obres procedents de varies col·leccions privades.*